

”KIRPPUTORIT EIVÄT LOPU ENNEN KUIN TAVARA LOPPUU EIKÄ SE LOPU KOSKAAN”

Tarinoita kirpputorin merkityksistä elämäkäytännöissä
ja yhteyksistä ekologiseen elämäntapaan

Ympäristöpolitiikan pro gradu – tutkielma

Paula Pursiainen

Yhdyskuntatieteiden laitos

Tampereen yliopisto

Helmikuu 2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhdyskuntatieteiden laitos

PURSIAINEN, PAULA: ”Kirpputorit eivät lopu ennen kuin tavara loppuu eikä se lopu koskaan” Tarinoita kirpputorin merkityksistä osana elämäntapojen ja yhteyksistä ekologiseen elämäntapaan.

Pro gradu – tutkielma, 68 sivua + 1 liitesivu

Ympäristöpolitiikka

Helmikuu 2006

Tutkielmassa on selvitetty kirpputorien merkitystä osana elämäntapojen sekä sitä, ovatko ne kävijöilleen osa ekologista elämäntapaa. Suomalainen kirpputorikulttuuri on muuttunut ja rikastunut viimeisten 15 vuoden aikana merkittävästi. Hyväntekeväisyyskirpputorien lisäksi on perustettu itsepalvelukirpputoreja sekä muita yksityisten pitämiä ns. uudentyyppejä kirpputoreja ja nykyään kirpputori yhdistää ihmisiä tulotasoon, koulutukseen ja kansalaisuuteen katsomatta.

Itsepalvelukirpputorien ilmaantuminen kirpputoririntamalle on muuttanut kirpputorien luonnetta. Alun perin hyväntekeväisyys- ja kierrätyspaikkoina toimineet kirpputorit ovat muuttuneet kaupallisemmiksi oheistuotteineen ja – tapahtumineen, mutta kierrätysajatus toteutuu niissä edelleen. Aineistoksi haastattelin väljän teemahaastattelun avulla tamperelaisen uudentyyppeisen kirpputorin asiakkaita, joista osa oli ollut myös myyjänä siellä. Analyysimenetelmänä käytin narratiivista analyysiä, ja rakensin jokaiselle haastatellulle vastausten perusteella kirpputoritarinan. Elämäntapojen elämässä kirpputorilla oli vaihtelevasti merkittäväkin osa vastaajien elämässä. Kaikille vastaajille kirpputorilla käynti oli sosiaalisesti merkittävä tapahtuma. Sinne lähdettiin kohtamaan ihmisiä perinteisemmän kaupankäynnin muodossa tai viettämään vapaapäivää ystävien kanssa kahvia juoden ja löytöjä tehden. Kirpputorilla käynti on voinut määrittää elämää myös esimerkiksi työttömyysjakson aikana, jolloin kirpputorille lähteminen on rytmittänyt ja merkityksellistänyt arkipäivää ja tuonut lisätienestiä. Tavarat kirpputorilla toivat mieleen muistoja ja houkuttelevat ehkä keräilijäksi tai etsimään tietoa vanhoista esineistä. Osa kirpputorilla kävijöistä haki kirpputorilta uusia ajatuksia ja inspiraatiota, eikä ostaminen silloin ollut itse tarkoitus. Kirpputorilta haettiin myös vapautta ostaa kauppaa edullisemmin ja vapaammin. Kirpputoriin liitettiin vapaa-aika ja henkilökohtainen vapaus olla mitä on.

Ekologisen elämäntavan käsitettä on määritelty laajemmin ja suppeammin. Laajempi määritelmä sisältää ympäristömyönteisten elämäntapojen lisäksi ihmisten sosiaalisten suhteiden korostamista, liiallisen omaisuuden kartuttamisen välttämistä ja vaatimuksia mm. yhteisöllisyydestä. Ekologisen elämäntavan tulisi olla myös tietoinen valinta. Suppeampi määritelmä sisältää mm. jätteistä huolehtimista ja joukkoliikenteen käyttöä. Kukaan haastateltavista ei täyttänyt ekologisen elämäntavan laajempia kriteerejä, mutta osalle kirpputori liittyi mm. pohdiskelemaan, käsityötä ja vanhaa tavaraa sekä kierrätysmahdollisuuksia arvostavaan elämään.

Asiasanat: ekologinen elämäntapa, elämäntapojen, kirpputori

ESIPUHE	4
1. JOHDANTO	6
1.1. TUTKIMUKSEN TAUSTA	6
1.2. TUTKIMUSONGELMA	7
2. AINEISTO JA MENETELMÄT	9
2.1. AINEISTO	9
2.2. AINEISTONKERUUMENETELMÄ	10
2.2.1. KOHDEKIRPPUTORI	11
2.2.2. HAASTATELTAVIEN KUVAUKSET	13
2.3. ELÄMÄNTAPA JA TUTKIMUS	15
2.3.1. EKOLOGINEN ELÄMÄNTAPA	18
2.4. ANALYYSIMENETELMÄT	20
2.4.1. NARRATIIVISUUDESTA	20
2.4.2. NARRATIIVISESTA ANALYYSISTÄ	22
2.4.3. MERKITYKSISTÄ	23
3. KIRPPUTORITARINAT	24
4. KIRPPUTORIT JA ELÄMÄNTAPA	47
4.1. KIRPPUTORIT OSANA ELÄMÄNKÄYTÄNTÖJÄ	47
4.1.1. VAIHTOEHTOISET KOHTAAMISET KIRPPUTORILLA	48
4.1.2. KIRPPUTORI TYÖNÄ TAI SEN KORVIKKEENA	51
4.1.3. TAVARAAN LIITTYVÄT MERKITYKSET	52
4.1.4. KIRPPUTORIT VAPAUDEN KAUPPOINA	53
4.2. KIRPPUTORIT JA EKOLOGINEN ELÄMÄNTAPA	55
5. TULOSTEN TARKASTELUA	60
5.1. EKOLOGISTA ELÄMÄNTAPAA ETSIMÄSSÄ	60
5.2. KIRPPUTORIHARRASTAJAT JA YMPÄRISTÖ	62
LOPUKSI	64
LÄHTEET	66
LIITE	69

Esipuhe

Koen kirpputorit kiinnostavana ilmiönä. Lähtökohtaisesti kirpputorit ovat kierrätykseen perustuvia paikkoja, joiden ensisijainen funktio alun perin oli kerätä varoja esimerkiksi hyväntekeväisyyteen. Kirpputorien henki ja merkitys on kuitenkin osin muuttunut etenkin itsepalvelukirpputorien ilmaannuttua 1980-luvulla kirpputorikentälle. Toiminta on laajentunut ja itsepalvelukirpputoreista, joilla yksityiset ihmiset myyvät tavaroitaan, on tullut ajanvietepaikkoja ja uudenlaisen kulutusmuodon ilmentymiä. Minua on alkanut askarruttaa se, onko kirpputorilla kävijöillä mitään ideologista (ei välttämättä ainoastaan suoranaisesti ympäristöön liittyvää), vihreää, vaihtoehtoista tms. taustaa valinnassaan tehdä hankinnat kirpputorilla. Esitellessäni aiheitani kahvipöytäkeskusteluissa miltei kaikkien ensimmäinen kommentti on ollut, että tietenkin se on osa (sen kummemmin siinä yhteydessä määrittelemätöntä) ekologista elämäntapaa. Jotkut ovat myös heti todenneet, että ei ole, se on vain sosiaalinen tapahtuma kirpputorien kiertäjille.

Useampi viikonloppu on vierähtänyt kirpputorilla kahvia juoden, löytöjä tehden ja ennen kaikkea ihmisiä tarkkaillen. Kirpputorien kiertäminen on ollut sallittua ajanvietettä, melkein pä pakollista tai vähintäänkin suotavaa. Kiitokset aina valmiista kirpputoriseurasta ja hyvistä kahvipöytäkeskusteluista kuuluvat Tonille sekä perheelleni. Olen kiertänyt kirpputoreja oikeastaan koko ikäni. Aluksi kävin erilaisissa myyjäisissä ja mm. Pelastusarmeijan kirpputoreilla vanhempieni kanssa, myöhemmin myös ystävieni kanssa ja uuden tyyppisillä kirpputoreilla. Kirpputorit ja hankinnat siellä ovat olleet osa elämääni sen kummemmin miettimättä. Lapsuudestani muistan aikakauden, jolloin suostuin pukeutumaan ainoastaan ”kirppuvaatteisiin”. Koskaan minulle ei ole ollut häpeällistä pukeutua kirpputorivaatteisiin ja myöntää sitä. Ehkä siksi, etten ole nähnyt siinä mitään kummallista tai hävettävää, toisaalta haastattelujen myötä mietin myös sitä, ettei meidän ole koskaan (tietääkseni) ollut pakko ostaa kirpputorilta halpuuden vuoksi, se vaan on ollut järkevä ja hauskakin vaihtoehto, samalla on voinut tukea erilaisia järjestöjä. Jonkinlaisen yläasteikäisenä tapahtuneen ympäristöherätyksen jälkeen käyminen sai vielä uuden ulottuvuuden.

Myönnettäköön, että kohteekseni valitsemallani L.A.:n kirpputorilla Tampereen Lielahdesa tunnelma on nykyään kuin Stockmannin Hulluilla päivillä.

Lauantai-aamuna hieman ennen avaamisaikaa ihmismassa alkaa pakkautua yhä tiiviimmin heidät tavaramaailmasta erottavan lasioven tuntumaan. Joillain on tavattu aseenaan lastenvaunuja, osa käyttää vain ekologis-traditionaalisia kyynärpäitä. Ovien avauduttua etenen massan mukana, mutta ilmeisesti liian hitaasti. Tunnen käden työntävän selässäni vauhtia tientukkoon.

Onko kierrätykseen ja alun perin hyväntekeväisyyteen perustuvat kauppapaikat valjastettu samaan markkinahumuun kuin muutkin ostoskeskukset? Olen yllättynyt ruuhkasta, miltei pettynyt ostoryntäyksestä, samalla iloinen, että ihmiset ovat ostamassa käytettyä eivätkä uutta. Toisaalta, ei kai tiedostavan tai ekologisen elämisen ja kuluttamisenkaan tarvitse olla vaivihkaista, nukkaista ja mumista risuparran takana?

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen tausta

Suomalainen kirpputorikulttuuri on nuorehko verrattuna esim. moneen Keski-Euroopan maahan. Suomalaiset kirpputorit ovat saaneet alkunsa 1950-luvun lopun ja 1960-luvun alun myyjäistyyppisistä kirpputoreista. Näitä kirpputoreja järjestivät erilaiset yhdistykset, seurakunnat lähinnä suurimmissa kaupungeissa. (Lamponen 1996, 125.) Kirpputoreilla myydään mm. vaatteita ja kodintarvikkeita. Pelastusarmeija on ollut ja on edelleenkin merkittävä tekijä kirpputoririntamalla. Kirpputoritoiminta kuuluu huoltotyöhön ja runsas käytettyjen vaatteiden ja muiden tarvikkeiden tarjonta antoi sysäyksen laajempaan kirpputoritoiminnan järjestämiseen. Pelastusarmeijan kirpputoritoiminta alkoi Helsingissä 1970. (Nieminen 1989, 285.) Huoltotyössä työskentelevän Rauni Lainialan mukaan Tampereelle perustettiin huoltotyö ja sitä myöten kirpputoreja syyskuussa 1971, eli Pelastusarmeijan kirpputoreja on ollut Tampereellakin jo yli 30 vuotta. (R. Lainiala, henkilökohtainen tiedonanto 22.3.2005).

Muita hyväntekeväisyyskirpputoreja ylläpitäviä tahoja Suomessa ovat mm. UFF (Ulands hjälp från Folk till Folk r.f), Emmaus-liike ja Fida (entinen LKA, Lähetyksen Kehitysapu). UFF:n toiminta-ajatus on lähtöisin Ruotsista ja Tanskasta, joissa yhdistys on toiminut noin 20 vuotta. Yhdistys perustettiin Suomeen 1987. Toiminta alkoi muutamalla vaatekeräyslaatikolla ja lajittelupisteellä, mutta on kasvanut yli sata henkeä työllistäväksi ammattimaiseksi vaatteidenkierrättäjäksi. (<http://www.uff.fi/>, luettu 21.8.2005) Emmaus-liike puolestaan on syntynyt Pariisissa vuonna 1949, kun pappi ja kansanedustaja Abbe Pierre avasi kotinsa syrjäytyneille miehille ja pyysi heitä kanssaan rakentamaan asuntoja kodittomille. Vähitellen ajatukset kärsimyksen lievittämisestä vapaaehtoistyöllä levisivät ensin ranskalaisen keskuudessa ja sitten eri puolille maailmaa. 50 vuotta Suomessa toiminut Emmaus-liike käsittää nykyään kymmenen ryhmää ja kahdeksan kirpputoria. (Suomen ev.lut.kirkko, kirkon tiedotuskeskus, 24.9. - Emmaus-liike juhlii puolivuosisataista taivalta, <http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/emmaus.htm>, luettu 21.8.2005) Fida International ry on maamme suurin lähetys- ja kehitysyhteistyöjärjestö sekä suurin helluntaiherätyspohjainen lähetysjärjestö Euroopassa. Tällä hetkellä Suomessa on 34 lähetystoria. (Fida International eilen ja tänään, Lähetystorit – yleisinfo <http://www.fida.info/>, luettu 21.8.2005).

Tunnettujen avustusjärjestöjen kirpputorien lisäksi lukuisat seurakunnat, järjestöt ja muut tahot ylläpitävät kirpputoreja ympäri Suomea.

Perinteisten kirpputorien rinnalle on perustettu kirpputoreja, joille yksityiset ihmiset voivat tulla myymään tavaroitaan. Uuden kirpputorikulttuurin edelläkävijä on Helsingissä sijaitseva Hietalahden kirpputori, joka on avattu jo vuonna 1981. Näitä uudentyypisiä kirpputoreja on perustettu parkkipaikoille, tyhjiin halleihin, kiinteistöihin ja toreille. (Lamponen 1996, 125.) Kirpputorien määrä kasvoi räjähdysmäisesti 1990-luvun Suomessa ja lamalla oli myös osuutensa asiaan. Kirpputoreissa alkoi tapahtua myös erikoistumista, tästä esimerkkinä mm. Ilmavoimien vuonna 1993 perustettu kirpputori Tikkakoskella. (Salakari & Salakari 1994, 14-15). Kirpputoritoiminnan tuottoa on vaikea arvioida sen luonteen takia, mutta Tilastokeskuksen tutkimuksen perusteella tehtyjen arvioiden mukaan kirpputorien vuosimyynti oli vuonna 1993 580 miljoonaa markkaa, joka on euroiksi muutettuna noin 98 miljoonaa euroa. (Ahlqvist & Kotkavuori 1994).

Kirpputori yhdistää hyvin erilaisia ihmisryhmiä eikä käyminen siellä ole sidottu esimerkiksi tulo- tai koulutustasoon. Kirpputori voi olla kiinteä osa elämäntapaa, harrastus tai satunnainen poikkeama ostopuoleista, joillekin taas ainoa mahdollisuus hankkia vaatteita ja harrastustavaroita. Monet myös lahjoittavat tavaraa ja vaatetta hyväntekeväisyyteen tai kierrättävät niitä myyden itse kirpputorilla.

1.2. Tutkimusongelma

Kirpputori on siirtynyt marginaalista koko kansan huviksi ja hyödyksi. Kirpputoriharrastajien hyvin heterogeeninen joukko on kasvanut huomattavasti viimeisten 15 vuoden aikana ja oikeastaan vasta ns. uudentyypisten kirpputorien perustamisen jälkeen on laajemmin alettu puhua kirpputorien harrastamisesta. Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, **millainen asema kirpputorilla on kirpputoriharrastajien elämäkäytännöissä ja onko se näille harrastajille osa ekologista elämäntapaa.**

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Aineiston olen kerännyt väljällä teemahaastattelulla ja haastateltavina oli tamperelaisen uudentyyppisen kirpputorin kävijöitä. Esittelen edempänä haastateltavat sekä kerron hieman kohteekseni valitsemastani kirpputorista.

Analyysimenetelmänä käytin narratiivista analyysia rakentaen haastatteluista kirpputoritarinoita, jotka sisältävät suoria lainauksia vastauksista. Aineiston ja menetelmän kuvauksen jälkeen kerron taustaksi elämäntapatutkimuksesta ja ekologisesta elämäntavasta. Analyysin tuloksena on haastatteluvastauksien pohjalta laaditut kirpputoritarinat, joista esiin nostettuja tuloksia tarkastelen luvussa *Kirpputorit ja elämäntapa* ja viimeisessä luvussa pohdin tutkimusta ja aihetta hieman laajemmin.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1. Aineisto

Päätin kerätä aineiston haastattelemalla valitsemani Tampereen L.A. -kirpputorin asiakkaita. Tarkoitukseni oli saada kokoon kirpputoritarinoita, joita analysoimalla saisin tietoa asiakkaiden kirpputorille antamista merkityksistä osana elämäänsä ja voisin tutkia ympäristöllisiäkin motiiveja kirpputorilla käynnille. Haastateltavien löytämiseksi laitoin kirpputorin kahdelle ilmoitustaululle ilmoitukset haastateltavien tarpeesta, mutta kahden viikon jälkeen vain yksi itseään aktiiviseksi kansalaiseksi luuleva oli repäissyt yhteystietolipukkeen. Tämä oli luulo vailla todellisuuspohjaa, sillä yhteydenottoa ei kuulunut. Kaksi viikkoa odoteltuani totesin, että minun täytyy alkaa lähestyä satunnaisia ihmisiä kauppapaikalla ja tiedusteltava heidän halukkuuttaan haastatteluun. Noin puolet kohteistani lupautui ja puolet kieltäytyi.

Aloitin haastattelujen tekemisen joulukuussa 2004 ja viimeisen tein helmikuun alussa 2005. Haastattelukertoja kertyi yhdeksän, haastateltavia oli kahdeksan yksittäistä ja yksi pariskunta, jossa aloin haastatella miestä, mutta vaimokin innostui lopulta sanomaan muuttaman sanan. Haastatteluita tein kirpputorilla, haastateltavien kodeissa ja omassa kodissani. Kotonani tehdyt haastattelut tuntuivat sujuvan parhaiten ja niistä välittyi kiireettömyyden tuntu. Saattaa olla niinkin, että omaehtoisimmin itsestään kertoneet vaan sattuiivat valitsemaan haastattelupaikaksi kotini, ei varsinaisesti paikasta tai haastattelutavastani. Toisaalta oma käyttäytymiseni saattoi olla erilaista tutussa rauhallisessa ympäristössä. Kiinnostavaa oli myös käydä kirpputorilla kävijöiden kotona, mutta vaikka asukkaat eli haastateltavat olivat enemmän tai vähemmän kirpputoriharrastajia, jonkinlaiseksi pettymykseksi ni kodeissa ei ollut mitään äärimmäistä kirpputorihenkeä. (Kuten ei minunkaan kotonani.) Tämä kertoo myös siitä, että kirpputoreilla myydään nykyään hyvää tavaraa ja muutakin kuin vanhaa. Kaikki ei välttämättä ole erityisen persoonallista tai ”kirpputorihenkistä”. Kolme haastattelua tein kirpputorilla ja kaksi niistä onnistui kohtalaisen hyvin, yksi hieman huonommin. Tähän oli todennäköisesti syynä oma aikaeroväsmykseni ja siitä seurannut hieman löysä ja tarkkaamaton ote kysymiseen ja vastausten kuuntelemiseen. Lopulta jätin tämän haastattelun pois, sillä haastattelu ja vastaukset jäivät niin pintapuolisiksi, ettei niillä ollut informaatioarvoa tutkimuksen kannalta.

Haastateltavia jäi siis jäljelle yhdeksän ja haastattelukertoja kahdeksan. Haastatteluvastauksen enemmän ja vähemmän tarinamuotoisuuteen ja vastaamisen runsauteen vaikutti oman käyttäytymiseni ja osaamiseni lisäksi mielestäni myös se, että ihmiset, jotka selkeästi ovat kokeneet kirpputorin jollain tapaa enemmän merkitykselliseksi elämässään, vastasivat ja kertoivatkin siitä laajemmin. Mielestäni näin on, vaikka useat vastasivatkin, ettei heidän elämästään juurikaan mitään puuttuisi tai mikään ei suuremmin muuttuisi, vaikka he eivät enää kävisi kirpputorilla.

Haastatteluista kertyi litteroituna materiaalia vajaat yhdeksänkymmentä sivua. Haastattelut ovat aika eripituisia, toiset ihmiset kertoivat helpommin ja laajemmin kuin toiset. Osa haastatteluista rönnsyli hieman asian viereen, mutta toisaalta kertoi haastateltavien näkemyksistä, arvoista ym. minua kiinnostavasta laajemminkin taustaksi. Haastattelija ei todellakaan voi varautua kaikkeen, kuulin haastattelun ohessa lapsen kuolemasta, avioeron jälkeisestä vaikeasta ajasta, anopin hankalasta tilanteesta naapurimaassamme, mutta myös hienoista luontokokemuksista ja kameliratsastuksesta. Toisinaan oli hieman hankalaakin suhtautua haastattelutilanteessa esille tuleviin yllättäviin asioihin.

2.2. Aineistonkeruumenetelmä

Menetelmänä minulla oli väljä teemahaastattelu. Tarkoitukseni oli saada kerättyä kirpputoritarinoita ja että haastateltavat kertoisivat kirpputorielämästään mahdollisimman vapaasti ja omaäänisesti. Minulla oli haastattelurunko (liite 1), johon olin koonnut mielestäni tärkeitä asioita. Toivoin kuitenkin, että asioita tulisi ilmi mahdollisimman vapaasti ja ilman hankaloita kysymyksiä. Tämä onnistui vaihtelevasti. Nyt analysoituani haastatteluja esittäisin osin erilaisia kysymyksiä, jotka mahdollistaisivat tarinoiden rakentamisen helpommin. Toiset vastasivat aika lyhyesti (vain avustaviksi tarkoitettuihin) kysymyksiini, enkä saanut heitä kertoilemaan laajemmin ja omaehtoisemmin. Tämä tuntui hieman turhauttavalta. Toisaalta voisin tulkita vähäsanaisuutta myös siten, ettei kirpputori ole kovin merkityksellinen ja ”sydämen asia”, kun siitä ei tuntunut irtoavan jutun juurta.

Tämä on kuitenkin vain arvailua ja saattaa olla seurausta siitäkin, etten tulkinnut ja tarkkailut haastateltavaa siinä määrin haastattelutilanteessa, että olisin saanut haastateltavan avautumaan omalla käyttäytymiselläni. Toiset taas kertoivat paljon ja osin myös asian vierestä.

Todellisuutta rakennetaan kielellisesti ja keskusteluissa. Haastattelut saattoivat muuttaa jotain todellisuudessa tai rakentaa vastaajien todellisuutta uudelleen (Kts. Hänninen 2002). On tarinoita, joita kerrotaan itselle ja tarinoita, joita kerrotaan muille. Tarinan kertominen toiselle voi muuttaa omaakin näkemystä ja kokemusta. Tietenkin toivon, että haastatteluni on saanut joitain vastaajia miettimään toimintaansa, kulutustaan ja elämäntapaansa, ehkä jopa peilaamaan sen syitä ja vaikutuksia omalla kohdallaan ja laajemminkin.

2.2.1. Kohdekirpputori

Olen valinnut tutkimuskohteekseni Tampereen Lielahdessa sijaitsevan jo useita vuosia toimineen L.A.-kirpputorin. L.A.:n kirpputorin alkuperäistä nimeä todennäköisesti enää harva muistaa, aluksi kirpputori sijaitsi lama-aikaan tyhjentyneen suuren autoliikkeen tiloissa, nimi oli tuolloin Lielahden autotalon kirpputori. Nykyisissä tiloissaan Sellukadulla kirpputori on jaettu kahteen osaan, siellä on edellä kuvailemani itsepalvelukirpputori sekä alue, jossa myyjät ovat itse myymässä. Käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden lisäksi siellä on mm. kaksi kahviota, leivonnaisten myyjiä ja kukkamyyjiä. Tällä kirpputorilla ei juuri tapaa uuden tavaran myyjiä ja heidät olen muutenkin rajannut tutkimuksen ulkopuolelle kierrätysajatteluun kuulumattomina. Suurin osa myyjistä vaihtuu itsemyynnin puolella viikoittain, mutta muutamia löytyy vakiopaikoiltaan vuodesta toiseen. Paikka sijaitsee automarkettien ja muiden liikkeiden keskittymässä, noin viisi kilometriä Tampereen keskustasta. Keskustasta katsottuna hieman syrjäisempi sijainti on vaikuttanut kirpputorin valintaan tutkimuskohteeksi. Tälle kirpputorille ei niinkään poiketa sattumalta, vaan sinne täytyy lähteä asiakseen tai toisaalta automarkettiin suuntautuvan reissun ohessa.

Haastateltavani olivat L.A.-kirpputorin asiakkaita, miehiä ja naisia. Iältään he olivat 27–77 -vuotiaita. Koulutus- ja ammattitaustat olivat haastateltavillani hyvin vaihtelevat. Yhdistäväksi tietäväksi tekijäksi heidän välillään voinkin mainita vain pirkanmaalaisuuden ja kiinnostuksen kirpputoreihin sekä nimenomaan kohteekseni valitsemani L.A.-kirpputoriin. Osa haastateltavistani oli ollut myös myymässä kirpputorin itsepalvelu- tai perinteisellä puolella, jotkut molemmilla. Olen nimennyt kaikki haastateltavani uudelleen yksityisyyden suojaamiseksi vaikka yksityisyys- ja luottamuskysymykset eivät tuntuneet kiinnostavan ketään haastateltavistani. Naisia haastatteluissa oli kuusi ja miehiä neljä. Yhden haastattelun poisjättämisen jälkeen haastateltuja naisia jäi jäljelle viisi. Nuoria oli vaikea löytää haastateltaviksi L.A.-kirpputorilta, tähän syynä saattaa olla sijainti. Harva poikkeaa esim. kävellen Lielahdessa kirpputorilla, sinne on lähdettävä useimmiten autolla tai bussilla. Tämä todennäköisesti vaikuttaa nuorten käymiseen kyseisessä paikassa. Naisia tuntui olevan myös helpompi saada haastatteluihin, heitä saattaa olla kirpputorilla enemmän kuin miehiä. Lähestyessäni pariskuntia, miehet yleensä olisivat mielellään sysänneet vaimot vastaamaan haastatteluun periaatteenaan, että vaimot tai naisystävät ovat enemmän niitä kirpputorien koluajia. Sattumalta kaikilla haastateltavillani oli lapsia tai jälkikasvua oli juuri syntymässä.

2.2.2. Haastateltavien kuvaukset

”Matti”, 39 vuotta

Matti on koulutukseltaan diplomi-insinööri, mutta jäi työttömäksi pitkäaikaisesta työpaikastaan ja oli haastattelun aikoihin työvoimahallinnon kurssilla työskennellen nimikkeellä harjoittelija. Matti on eronnut ja hänellä on 6-vuotias poika, joka asuu pääasiassa äitinsä luona tällä hetkellä. Matti käy kirpputoreilla yleensä (nais)ystävien kanssa ja usein pojan ollessa hänen luonaan viikonloppuna.

”Hanna”, 27 vuotta

Hanna on tradenomi, mutta tällä hetkellä äitiyslomalla. Hannan kotona on vauvan lisäksi aviomies. Hanna on käynyt kirpputorilla useita vuosia, ensin kavereiden kanssa, nyt enemmän miehensä kanssa. L.A. –kirpputori on yksi Hannan vakiokirpputoreista, mutta toisinaan lauantaisin tulee kierrettyä useampiakin paikkoja.

”Helena”, 38 vuotta

Helena mainitsi ammatikseen koulunkäyntiavustajan, mutta on työskennellyt myös muussa ammatissa ja opiskelee tälläkin hetkellä. Helenalla on seitsemän lasta, joista vanhin lukioikäinen. Helena on käynyt kirpputorilla noin kymmenen vuotta. Aluksi hän kävi kirpputorilla yleensä jonkun ystävänsä kanssa, nykyään enemmän yksin ja usein myös lapsen tai parin tullessa mukaan. Usein kirpputorille lähdetäänkin lapsen aloitteesta.

”Jukka”, 33 vuotta

Jukka on ammatiltaan kokoonpanoasettaja. Jukka asuu tyttöystävänsä kanssa ja juuri haastattelun aikoihin heille oli syntymässä ensimmäinen lapsi. Kirpputoreilla käynti alkoi 1990-luvun alussa. Jukka oli käynyt huutokaupoissa aiemmin ja vanhojen tavaroiden kunnostuksesta kiinnostuneen tyttöystävän myötä alkoi käydä myös kirpputoreilla.

”Veikko”, 77 vuotta

Veikko on eläkkeellä oleva palokunnan ruiskumestari. Hän asuu vaimonsa kanssa, lapsia on ollut neljä, lapsenlapsia kymmenen ja lapsenlapsenlapsiakin jo viisi. Kirpputorilla käydään vaimon kanssa lähinnä viikonloppuisin, joskus myös matkoilla ollessa. Vaimo käy yksin enemmänkin, ”mutta minä en kirpputorilla shoppaile” Veikko sanoo. Kirpputorilla käynti yhdessä alkoi Lielahdessa ja lauantai-aamuisin kirpputorilla on käyty noin kahdeksan vuotta.

”Jaana”, 59 vuotta

Jaana on eläkkeelle jäänyt pankkitoimihenkilö ja myyjä. Jaana asuu miehensä kanssa ja heillä on yksi aikuinen lapsi. Jaana on käynyt nuoresta asti huutokaupoissa maalaistaloissa ja varsinainen kirpputorilla käynti alkoi noin kahdeksan vuotta sitten kun pariskunta muutti omakotitalosta kerrostaloon ja tavaraa oli liikaa.

”Katja”, 37

Katja on kotoisin Ukrainasta ja asunut ennen Suomeen muuttamista useita vuosia Virossa. Katjalla on mies ja kolme lasta, 18, 15 ja 1,5-vuotiaat. Katja on alkanut käydä kirpputoreilla Suomeen muuton jälkeen noin kolme vuotta sitten. Kirpputoreille hän menee nuorimman lapsen kanssa ja tapaa siellä myös ystäviä ja sukulaisia.

”Seppo”, 48 ja ”Sirpa”, 46

Aloin haastatella Seppoa, mutta Sirpa otti pikkuhiljaa osaa haastatteluun, joten käytän aineistona molempien vastauksia. Seppo on ammatiltaan lastaajaetumies eli trukinkuljettaja. Sirpa kertoi omaavansa monta ammattia, mutta on eniten maanviljelijä. Heillä on kolme lasta, 17, 15 ja 12 –vuotiaat. Kirpputorilla he ovat käyneet ainakin kymmenen vuotta.

Painava syy käydä L.A.:n kirpputorilla on sen sijainti kahvipaikkana matkalla Hämeenkyröstä Tampereelle. Myös pöydät tulee kierrettyä samalla ja toisinaan sieltä tehdään myös hyviä löytöjä.

Osa haastateltavistani mielsi kirpputoriksi vain L.A.-kirpputorin tyyppiset yksityismyyjien kirpputorit, eikä kukaan maininnut oma-aloitteisesti hyväntekeväisyyskirpputoreja. Kirpputori-sanana merkitys on siis osin muuttunut kuvaamaan näitä uudentyyppisiä kirpputoreja, ainakin haastateltavieni kielenkäytössä.

”Tämän kirpputorin osalta olenkin pikkusen sitä mieltä, että tämä on Tampereella ainoa oikea kirpputori, jossa kaupat tehdään tavaran omistajan ja haluajan välillä.” (Veikko)

- ”Me ollaan käyty niin kauan varmaan kun on kirpputoreja ollu. Koska niitä on tullu...” (Sirpa)

- ”Kuinka kauan tää on ollu? Tää on varmaan ensimmäinen tää L.A.” (Seppo)

Monella vastaajalla kirpputorilla käynti oli kertomusten mukaan alkanut silloin, kun L.A.:n kirpputori on perustettu, vaikka Tampereella ja ympäristössä on ollut jo kauan eri järjestöjen ja muiden tahojen ylläpitämiä kirpputoreja. Myös muualla Suomessa on ollut kirpputoreja jo vuosikymmeniä.

2.3. Elämäntapa ja tutkimus

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää millainen merkitys kirpputorilla on haastateltaville heidän **elämäntapojensa** osana ja ovatko kirpputorit kävijöilleen osa ekologista **elämäntapaa**. Elämäntapojen ymmärtäminen tässä tutkimuksessa elämässä toteutuvina tai toteutettavina käytännön menettelytapoina. Elämäntapa ilmenee erilaisten elämäntapojen kautta ja toisaalta tietyt käytännöt kuuluvat tiettyihin elämäntapoihin.

Savolaisen (1993) mukaan empiirisen elämäntapatutkimuksen alkulähteitä voidaan etsiä mm. 1800-luvun Englannista, missä alettiin tehdä sosiaalipoliittisten reformien suunnittelun tarpeisiin ns. köyhyystutkimusta. Esimerkiksi teollisuustyöläisten elinoloja ja rahankäyttöä selvitettiin. Elämäntapatutkimusta on tehty pääasiassa yhteiskuntatieteissä, tärkein tieteenala on sosiologia ja erityisesti etnometodologia ja kulttuurisosiologia. elämäntapaa ja elämäntyyliä ovat sivunneet myös monet sosiologian klassikot, vaikka he eivät ole lähteneet systemaattisesti kehittämään elämäntapaa koskevaa teoriaa. (Savolainen 1993, 56-57.)

Marx ja Engels esittivät kriittisiä huomioita työläisten kurjista elinoloista ja porvarillisen elämäntavan piirteistä. Elämäntyylien pinnallistumista ja individualisoitumista havainnoi Georg Simmel tarkastelleessaan 1800-1900 lukujen taitteen suurkaupunkien asukkaita. Sosiologian suurnimistä laajimmin elämäntavan teoreettisia kysymyksiä on pohtinut kuitenkin Max Weber. Hänen mukaansa sosiaaliluokka antaa yleiset lähtökohdat elämäntyyliille, mutta elämäntyyli itsessään ei johda jäsenyyteen tietyissä statusryhmässä. Sisäisesti näitä ryhmiä yhdistää ammattikunnian velvoitteiden lisäksi omintakeinen elämä eli tietyt konventiot, jotka säätelevät mm. tavaroiden hankkimista ja kuluttamista. (Savolainen 1993, 57.) Elämäntapa vaikuttaa olennaisesti elämäntapantöihin tai voisi sanoa, että elämäntapantöiden käytännöt ovat osa elämäntapaa.

Massan & Haverisen (2001) mukaan elämäntapatutkimus nousi suomalaisen yhteiskuntatutkimuksen valtavirtaan 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa. Käsite rantautui keskusteluun Neuvostoliitossa ja DDR:ssä tehdyn yhteiskuntatutkimuksen välityksellä. (Savolainen 1993, 58). Roos (mm. 1985) on Suomen merkittävin elämäntapatutkija. (Massa & Haverinen 2001, 9). Roosin (1988) mukaan elämäntapatutkimuksen peruskysymys on: miten ihmiset todella elävät? Elämäntapa-käsite on oikeuttanut mm. tutkimuskysymyksiä ”mitä kapakoissa käynti merkitsee” tai ”miten televisiota katsellaan elämän osana?”. Elämäntavan voi käsittää viestinä tai välineenä emmekä nykyään ole sidottuja elämäntapamme koko elämäämme. Yhä enemmän elämäntavat ovat enemmän tai vähemmän tietoisia strategioita, joilla tavoittelemme asemia, valtaa ja tunnustusta. Elämäntavat eivät ole enää niin sidonnaisia luokkarakenteeseen, kuten ne aiemmin olivat. Elämäntavan voi käsittää kompromissina ihmisten keskeisten elämäntapantöiden ja kulttuuristen määreiden välillä. (Roos 1988, 13–15.)

Allardt (1986) mukaan ihmisen toiminta muodostaa jäsentyneen kokonaisuuden, joka lyö leimansa arkielämään. (Allardt 1986, 9). Kaikkein laajimmassa merkityksessä elämäntapa tarkoittaa yksilön tai ryhmän tapaa elää. Kokonaisuutena elämäntapa muodostuu kaikista toistuvista ja selviöksi muodostuneista toiminnoista, joiden perusteella elämänvalinnat eivät ole mielivaltaisia, vaan yhteydessä koko elämäntilanteeseen ja aikaisempiin elämäntapavaiheisiin. (Toivonen & Räsänen, 2004, 234.) Elämäntavan ilmentymät ovat varsin pysyviä ja tiedostamattomia. Hitaus ja hidasliikkeisyys on ominaista elämäntavalle. (Allardt 1986, 9, 16). Ilmonen (1988) kertoo arjen uudistavan elämäntapaamme, mutta arki ja elämäntapa eivät ole sama asia. Elämäntapa on aines, joka suodattuu esiin arjen monista toistuvista rutiineista. (Ilmonen 1988, 14.) Tarkasteluyhteydestä riippuen elämäntapa voi olla yksilön, perheen, sosiaalisen ryhmän, sukupolven tai luokan elämäntapa. Roosin mukaan elämäntapa on yhteydessä elämänhistoriaan, habitukseen ja toimintaan. (Roos 1986, 37–38). Toisinaan elämäntavan ja elämäntyylin käsitteitä käytetään synonyymeinä. Elämäntapa on kuitenkin ainakin osittain sosiaalisesti peritty kun taas elämäntyyli on jotain aktiivisesti tavoiteltua.

Suomalaisen elämäntapatutkimuksen pääteemoja ovat olleet maaltamuutto, koulunkäynnin pidentyminen, ammattikoulutuksen korostuminen, tehdastyö ja kaupungistuminen. Nykyään tutkimus keskittyy usein erilaisten arjen aktiviteettien kautta muodostuvien elämäntapojen tarkasteluun. Toivosen & Räsänen mukaan kulutuksen katsotaan toisinaan nousseen keskeisimmäksi arkielämän aktiviteetiksi, jonka välityksellä ihmiset kiinnittyvät yhteiskuntaan. Palkkatyön merkitys on vähentynyt ja nykyään ihmisen tehtävä on olla ennen kaikkea kuluttaja. (Toivonen & Räsänen 2004, 234–237.)

Kulutus on keskeinen osa elämää ja elämäntapaa nyky-yhteiskunnassa. Kulutuksen ja kulutusvalintojen kautta määritetään itseä ja identiteettiä. Sen avulla erottaudutaan ja toisaalta samaistutaan johonkin joukkoon tai yhteisöön. Joidenkin näkemysten mukaan kulutus on noussut keskeisimmäksi arkielämän aktiviteetiksi, ja kulutuksen välityksellä yksilöt kiinnittyvät yhteiskuntaelämään. Tältä pohjalta nyky-yhteiskuntaa kutsutaankin toisinaan kulutusyhteiskunnaksi. Ammatin painoarvo elämäntavan ylläpitäjänä on heikentynyt ja tilalle on noussut vapaa-ajan viettoon sekä kulutusvalintoihin liittyvät tekijät. (Toivonen & Räsänen 2004, 237–238). Tarjolla on lukuisia elämäntapavaihtoehtoja ja omaa elämäntapaa täytyy rakentaa aktiivisesti.

Kulutus ymmärretään keskeiseksi valintojen toteuttamisen välineeksi. (Räsänen 2000, 230).

2.3.1. Ekologinen elämäntapa

Kulutusorientoituneessa yhteiskunnassamme osa kansalaisista hakee myös vaihtoehtoja kuluttamiselle ja vallitsevalle elämäntavalle. Leskinen (1999) kertoo, että ekologiseen elämäntapaan yhdistetään mm. sisäinen vilpittömyys, rehellisyys, liiallisen omaisuuden kartuttamisen välttäminen sekä sosiaalisesti vastuulliset kulutus päätökset. Ekologisen elämäntavan ja vapaaehtoisen vaatimattomuuden määrittäminen on hankalaa mm. siksi, että kyseiseen elämäntapaan voidaan päätyä kahdella tapaa: joko pakon edessä tai vapaaehtoisesti elämäntavan ja kulutustottumusten uudelleen arviointina. (Leskinen 1999, 40–41.) Kärnan (2000) mukaan motivaatiomme tehdä ympäristöystävällisiä valintoja jokapäiväisessä elämässämme riippuu osin siitä, millainen luontosuhde meillä on. Jokaisen ihmisen pitäisikin tehdä tietoinen päätös suhteestaan luontoon, sillä luontosuhde antaa raamit yksittäisille luontoa koskeville valinnoille. Usein valinta ja pohdinta jäävät tekemättä ja luontosuhde, tapamme hahmottaa itsemme luonnossa, suhteemme kulutuksen ja luonnon monisäikeisiin riippuvuussuhteisiin ja niiden hyvinvointivaikutuksiin jää tiedostamattomaksi valinnaksi. (Kärna 2000, 24–25.) Ekologisten ajatusten täytyy nimenomaan tulla henkilökohtaisiksi ja henkilökohtaisesti merkittäviksi, jotta ne vaikuttaisivat toimintaan, joka on pitkälti vapaaehtoista. Ilman henkilökohtaista ympäristöhuolta toiminnan motivointi ja joistain asioista luopuminen voi tuntua liian mittavalta uhraukselta.

Ekologista elämäntapaa on tutkinut Suomessa mm. Kimmo Saaristo. Saaristo (1994) kertoo, että ekologisen elämäntavan peruspiirteisiin kuuluu, että ”normaaleille” uran ja kulutuksen kuvioille ei anneta juurikaan painoarvoa. Sitä vastoin tuotannon ja kulutuksen ympäristöystävällisyyttä pidetään tärkeänä, samoin asenteita, joissa ihmiset sekä sosiaaliset suhteet asetetaan tavaroiden ja instituutioiden edelle. Yhteisöllisyyden ja elämäntavan laadullisen parantamisen korostus on myös keskeinen elementti ekologisessa elämäntavassa. Nykyistä vallitsevaa elämäntapaa pidetään liian kulutuskeskeisenä.

Saariston mukaan ”*ekologisesta elämäntavasta puhuminen tulee mielekkääksi vasta kun ihminen on sitoutunut koko elämäntavallaan ja valinnoillaan näihin muuten ’yleishyviksi’ käsitettävissä oleviin pyrkimyksiin.*” (Saaristo 1994, 12–13.) Tässä Saariston esittämässä valossa tämän kirpputoritutkimuksen osalta olisikin ehkä oikeampaa puhua ekologisemmasta elämäntavasta kuin varsinaisesta ekologisesta elämäntavasta, jollaisen – voisiko sanoa ääriedustajia – Saaristo on tutkinut teoksessaan ”*Henkilökohtainen ekologia, onko vihreä elämäntapa vastausyritys moderniin?*” Varsinainen ekologinen elämäntapa kuten Saaristo sen ymmärtää, ei ole tahaton, vaan omasta tahdosta valittu alakulttuuri ja elämäntapa. Jotkut ihmiset tosin käyttäytyvät esimerkiksi ympäristöllisten tavoitteiden suuntaisesti, ja ympäristön kannalta toiminnan tavoitteellisuus tai tahattomuus onkin samantekevää, mutta aidosti moraalinen toiminta on pysyvämpi vaihtoehto. Uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja elämäntapakokeiluihin yhdistetään usein traditionaalisten arvojen kaipuu ja vastamodernisuus. Tällaisina vastamodernisina arvoina pidetään mm. konsumerismin vastustamista. (Saaristo 1994, 6, 9, 11, 13.)

Anne Virtanen (2000) puhuu väitöskirjassaan ”*Tilasta paikkaan estetiikasta ekologiaan – maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista*” ekologisen elämäntavan suppeammasta ja laajemmasta tulkinnasta. Suppeammassa merkityksessä ympäristöystävällisyys on lähinnä roskista huolehtimisesta, jätteiden lajittelusta ja joukkoliikenteen suosimisesta. Laajemmin ekologinen elämäntapa sisältää esim. ”normaalien” kaupunkielämässä toteutettavien kierätyksen ja ympäristöystävällisemmän liikkumisen lisäksi omien tuotteiden viljelyä ja aktiivista luonnonsuojelua. (Virtanen 2000, 171.)

Kuluttajan asema on vaativa ja osin ristiriitainen. Samanaikaisesti ihmisiä kehoitetaan kuluttamaan, mutta kulutuskäyttäytymistä arvostellaan ja kuluttajan vastuuta lisätään, kun kulutuksen eettiset ja ekologiset ongelmat ovat tapetilla. (Toivonen & Räsänen 2004, 241). Lehtonen (1998) toteaa, että kritiikki kulutuskeskeistä elämäntapaa kohtaan on usein luonteeltaan yleistä. Ostamiselle on olemassa sen moraalisia imperatiiveja, ja näiden syiden vuoksi tuhlailevuutta pidetään pahana. Esimerkiksi joitain tuotteita ei pitäisi ostaa tai toisia tulisi suosia. (Lehtonen 1998, 235–236.)

Ovatko valinnat elämäntavan ja -käytäntöjen suhteen sitten todellisuudessa aitoja? Roosin (1988) mukaan elämäntapakirjo on varsin näennäinen. Elämäntapavaihtoehdot ovat vain variaatioita kapitalistisesta elämäntavasta ja siitä vapautuminen tai irtautuminen kokonaan on mahdotonta ilman palkkatyöjärjestelmästä irtisanoutumista. Roos puhuu arkielämän tyranniasta tai elämäntapatyranniasta, jossa näennäisten vaihtoehtojen etsintä voi johtaa vain kiinnittymään tiukemmin verkkoon. (Roos 1988, 54–55.)

2.4. Analyysimenetelmät

2.4.1. Narratiivisuudesta

Narratiivisuuden käsite juontaa juurensa latinan kielen sanasta *narratio*, joka tarkoittaa kertomusta ja verbi *narrare* kertomista. Käsitteelle ei ole vakiintunut suomenkielistä nimitystä, mutta toisinaan *tarinallisuutta* käytetään narratiivisuuden synonyymina. (Heikkinen 2001, 116. kts. Hänninen 2002.)

Narratiivisuus viittaa tutkimuksessa lähestymistapaan, joka kohdistaa huomionsa kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Narratiivisen analyysin ulottuvuudet ovat moninaiset. Analyysi voi liittyä esimerkiksi puheen sisältöön, puhujan tunteenpiirteisiin, motiiveihin ja käsityksiin. (Vuokila-Oikkonen 2002.) Heikkisen (2001) mukaan tutkimuksen ja kertomuksen suhdetta voidaan tarkastella kahdesta päänäkökulmasta: tutkimus käyttää usein materiaalinaan kertomuksia ja toisaalta tutkimus voidaan ymmärtää kertomuksen tuottamisena maailmasta. (Heikkinen 2001, 116). Tässä tutkimuksessa on pyritty siihen, että haastateltavat kertoisivat mahdollisimman vapaasti omaa tarinaansa kirpputoreista ja sitä kautta voisivat tutkia kirpputorin merkitystä heidän elämässään ja elämäntapojen osana. Omaehtoisen kertomisen tavoitteluun liittyy näkemys siitä, että ihmiset kertovat nimenomaan heille merkityksellisistä asioista.

Haastattelun ja tarinoiden olennaisimmista osista on koottu jokaisen vastaajan oma kirpputoritarina valaisemaan merkityksiä ja asemaa elämäntapainnissa ja selvittämään myös sitä, onko kirpputorilla käynnillä yhteyksiä ekologiseen tai vaihtoehtoiseen elämäntapaan näillä ihmisillä.

Tulkitsemme maailmaa alati kehkeytyvänä kertomuksena. Se saa alkunsa ja liittyy aina uudelleen kulttuuriseen kertomusvarantoon, jota kutsutaan tiedoksi. Kertomusten kautta ihminen ymmärtää myös itsensä. Rakennamme identiteettiämme tarinoiden välityksellä, narratiivisesti, ja tieto itsestä ja maailmasta muotoutuu kertomusten kautta. (Heikkinen 118, 2001.) Ihminen jäsentää elämänsä moninaisia tapahtumia ja luo niistä mielessään suhteellisen johdonmukaisen kokonaisuuden. (Hänninen & Valkonen 1998, 3). Hännisen (2002) mukaan sisäisellä tarinalla viitataan ihmismielen sisäiseen prosessiin, jossa ihminen tulkitsee omaa elämäänsä tarinallisten merkitysten kautta. Ihminen tuottaa elämänsä merkitystä tarinoiden avulla. Erilaisia tarinoita kerrotaan itselle ja muille. Sisäinen tarina toimii ikään kuin mielen seulana, se nostaa esiin joitain asioita ja jättää toisia huomioimatta sen mukaan, mitkä asiat ovat juonen kulun kannalta olennaisia. (Hänninen 2002, 20, 63.) Nämä asiat ovat siis jollain tapaa merkityksellisiä. Tämä on yksi syy, miksi olen valinnut narratiivisuuden tutkimusmenetelmäni lähtökohdaksi, vaikkei sisäinen tarina olekaan sama kuin muille kerrottava, sen rakentamiseen ihminen käyttää kuitenkin elementtejä samaan tapaan eli tarinaan poimitaan olennaiset ja merkityksen omaavat asiat mukaan.

Tarinallisessa lähestymistavassa nojataan myös siihen käsitykseen, että kielellä on keskeinen merkitys sosiaalisen todellisuuden ja ihmisen itseymmärryksen muotoutumisessa. Kun ilmiötä tarkastellaan narratiivisesta näkökulmasta, ilmiö nähdään muuttuvana, kontekstiin sidottuna ja merkityksen omaavana. Tapahtumaketjujen elementit kytkeytyvät tarinassa yhteen tavalla, joka osoittaa niiden keskinäisen riippuvuuden. Tämä ei tapahdu kausalistisesti vaan inhimillisen toiminnan peruslaadun mukaisesti. Ihmisen pyrkimykset ja konkreetit ehdot kytkeytyvät yhteen. (Hänninen 2002, 13–14, 93.) Muodostaessani haastatteluista kiinteämpiä kertomuksia, löysin joistain tarinoista sisäisiä ristiriitaisuuksia, joka saattaa kertoa esim. siitä, että ihmisen itsensä näkökulmasta asia saattaa omata aivan eri merkityksen kuin mitä haastattelijan näkökulmasta ja haastateltavan muista vastauksista päätellen voisi olettaa. Monet haastateltavista vaikuttivat siltä, että kertoessaan minulle kirpputorilla käynnistään hieman pintapuolista syvemmin, he ensimmäistä kertaa pohdiskelivat kirpputorin merkitystä muuten kuin sisäisesti puhuen ja itselle kertoen.

Osalle haastateltavista haastattelu oli ensimmäinen kerta, jolloin he ylipäättään pohtivat kirpputorilla käyntiään.

2.4.2. Narratiivisesta analyysistä

Polkinhornen (1995) mukaan narratiivisen analyysin lopputulos on tutkimuksen aikana tuotettu tarina. Analyysissä tutkijan tehtävänä on muodostaa aineiston tiedoista tarina, joka yhdistää ja antaa merkityksen aineiston tiedoille tavoitteen tai tarkoituksen saavuttamiseksi. Tämä tarkoitus on tutkimuskysymykseen tai – kysymykseen vastaaminen. Narratiivisessa analyysissä pikemminkin kootaan yhteen kuin pilkotaan pienempiin osiin, toisin kuin analyysi käsitteenä usein ymmärretään. Narratiivinen analyysi yhdistää tapahtumia ja toimintoja toisiinsa ja ne edistävät juonen kulkua. (Polkinghorne 1995, 15–16.) Haastattelun merkityksellisiksi kokemieni osien perusteella olen kirjoittanut tarinat ja kirjoittamissani tarinoissa olen pyrkinyt säilyttämään mahdollisimman hyvin kertojan omaäänisyyden ja kertomisen tyylin.

Narratiivisen analyysin menetelmää käyttävän tutkijan täytyy rajata tarinansa aikaulottuvuus jollain tapaa. Kirjoittamani tarinat alkavat siitä, milloin haastateltava katsoo kirpputorilla käyntinsä alkaneen ja loppuu nykyhetkeen eli siihen, milloin haastattelun tein. Tarina muodostaa ajallisen kokonaisuuden, sillä on alku, keskikohta ja loppu. Juoni (mythos) on tarinan keskeinen elementti, ”perusasia ja ikään kuin sielu”. Juoni muodostaa kokonaisuuden ja siihen nähden erilliset osat saavat merkityksensä. (Hänninen 2002, 20.) Rakensin haastattelujen pohjalta tarinoita, joiden elementit ovat mielestäni vastausten olennaisinta osaa ja auttaisivat minua selvittämään kirpputorilla käynnin merkityksiä ja liittykö niihin ekologista näkökulmaa ja elämäntapaa ja millainen osa kirpputoreilla elämässä on eli miten ne liittyvät ja vaikuttavat elämäntapoihin. Tarinaa kirjoittaessani olen analysoinut vastauksia ja koittanut löytää myös julkilausumattomia merkityksiä. Luettuani litteroidut haastattelut useampaan kertaan, aloin etsiä niistä asioita ja tapahtumia, jotka liittyisivät juoneen ja auttaisivat vastausten löytämisessä. En muodostanut aineistosta mitään yhtä tyyppitarinaa, sillä mielestäni ne olivat ainutkertaisuudessaan niin erilaisia, että yhteen tyyppilliseen kirpputoritarinaan pusertaminen ei olisi tehnyt niille oikeutta ja siinä yrityksessäni olisin hukannut paljon tietoa.

2.4.3. Merkityksistä

Moilasan & Rähän (2001) mukaan inhimillinen todellisuus on merkitysten kyllästä. Asioilla tai esineillä ei itsessään ole merkitystä vaan merkityksiä etsiessä asiat joudutaan suhteuttamaan toisiin asioihin. Samalta näyttävä tilanne voi olla hyvinkin erilainen eri ihmisille. (Moilanen & Rähä 2001, 44–45.) Ihminen hahmottaa maailmaa aina tietyn merkityksellistämisen prosessin tai merkitysyhteyden kautta. Eskolan & Suorannan (1998) mukaan merkityksistä rakentamamme sosiaalinen todellisuus on sen tae, että kohtaamamme asiat eivät näyttäydy aivan uusina vaan meillä on opittu tapa tai skeema niiden hahmottamiseen. Heikkinen (2001) kertoo, että narratiivisessa tutkimuksessa huomio kohdistuu siihen, millä tavalla yksilöt antavat merkityksiä asioille tarinoidensa kautta. Myös haastatteluvastauksissaan ihminen kertoo jostain syystä juuri nimenomaan sen mitä kertoo. Vastaus on hänelle jollain tapaa merkityksellinen, vaikei haastateltava ehkä suoraan kerro perimmäisiä merkityksiä. Tutkijan pitäisi osata löytää niitä tulkinnan kautta. (Heikkinen 2001.)

Kulutus on paljon muutakin kuin tavaroiden ostamista. Kulutuksella ja siihen liitetyillä ja omaksutuilla kulutusmalleilla on myös voimakkaita symbolisia merkityksiä. Näihin merkityksenantoihin liittyy mm. sosiaalinen samastuminen ja erottautuminen yhteiskunnassa, joka tapahtuu usein erilaisten kulutussymbolien tai kulutukseen liittyvien käyttäytymismuotojen välityksellä. (Uusitalo 1985, 18–20.)

3. Kirpputoritarinat

Katjan tarina

Katja on kotoisin Ukrainasta ja muutti Suomeen noin kolme vuotta sitten Virosta. Hänen miehensä on inkeriläistä sukua, joten siksi perhe pääsi muuttamaan Suomeen. Perheen isoäiti ei päässyt mukaan, sillä on syntyjään saksalainen ja hänen inkeriläinen miehensä on kuollut. Katja on toiminut 12 vuotta yksityisyrittäjänä, eikä Suomesta ole löytynyt töitä.

Katjalla on ollut aikaa päivisin ollessaan pienen lapsensa kanssa kotona. Katja alkoi käydä läheisellä kirpputorilla. Kirpputori ja toisten vanhat tavarat tuntuivat aluksi jotenkin vastenmieliseltä.

”(...) aikaisemmin oli niinkö... no voi olla, että pitää ostaa kaupasta, koska minun lapsi on... minun ja hänelle piti olla oma.”

Aikaa myöten hän huomasi, että kirpputorilta voi löytää hyvää tavaraa.

”(...) olen nähnyt jo paljon paikkoja, joissa on kirpputori ja joka kerran enemmän ja enemmän minä ymmärrän sitä. Ei ole pakko ostaa, jos se ei sovi minulle.”

”No nyt voin ostaa, kirpputorilta, jos se on halvempi ja sopii ja on sopivan näköinen.”

Kirpputori muistuttaa Katjaa kotimaastaan Ukrainasta, jossa tavaraa ja vaatteita myydään paljon toreilla. Varsinaisia kirpputoreja Ukrainassa ei ole ollut. Katja alkaa käydä useammin kirpputorilla ja tapaa siellä myös ystäviään. Katja kokee suomalaisten ja etenkin mummujen seuran kirpputorilla tärkeänä. Kirpputorilta löytyy tuttuja ja kirpputorilla tunnelma on jotenkin välittömämpi, ihmiset eivät välitä siitä, että joku on ulkomaalainen. Ihmiset puhuvat Katjan lapsen kanssa ja sen hän kokee tärkeänä.

”(...) Minulle tuli hyvä olo ... sisältä. Tunnen, että ihmiset puhuvat hänen kanssaan, en minä osaa puhua niin hyvin suomea. (...) Tunnen, että he eivät katso minua, että olen ulkomaalainen. Ne puhuvat lapsen kanssa, hän asuu Suomessa, tulee suomalainen.”

Kirpputorilta löytyy aikaa myöten myös oma tila. Katja ei halua miestänsä mukaan kirpputorille. Yksin tai ystävien kanssa kirpputorilta löytyy vapautta.

”Mitä sinä katsot, mennään jo kotiin... ja joka kerran, no mitä sinä katsot? No katson mitä katson... koko ajan minun kanssa. (...) No kotona olen aina, teen kaiken mitä tarvitsee tehdä... naiselle... mutta jos minä menen kirpputorille, se on minun oma paikka. En halua, että joku tuli ja sitten häiritsee.”

Oman tilan ja seuran lisäksi kirpputorilta löytyy myös ammatillista viehätystä. Katja löytää kirpputorista myös kaupankäynnin aspektin ja kirpputorilla käyntiä voisikin pitää jonkinlaisena kotiäidin työssäkäyntinä tai oman alan toiminnan toteuttamisena.

”Joo... se enemmän kiinnostaa tinkiä kuin hinta. Varmaan niin. (Tinkiminen kuuluu kotimaassa kaupankäyntiin.) Ja olen itse yksityisyrittäjänä kymmenen... kaksitoista vuotta. Olen ostanut ja myynyt tavaroita.”

Katja on ainoa haastateltavistani, joka sanoo suoraan, että elämästä todella puuttuisi jotain (muutakin kuin tavaraa) ilman kirpputoria ja arvioi tilanteen kurjaksi, mikäli ei voisikaan enää käydä kirpputorilla. Kirpputori on muodostunut aikojen kuluessa tärkeäksi osaksi elämää.

”Ikävä tulisi viikonloppuisin. Ei mitään tekemistä. No se on jo kuin harrastus, tosi harrastus. En ole koskaan ajatellut tätä, mutta viikonloppuna minä melkein aina menen.”

Tarinassa ympäristö ei tule esille. Sen merkitys kirpputorilla käynnissä ja ostoksissa ei ole olennainen. Katja toteaa kysyttäessä, ettei kirpputoreja sinällään tarvita ympäristösyistä. Hänellä on kuitenkin näkemyksensä kierrättämisestä.

”No minusta se ei auta, kirpputori ei auta. No voi olla, että vähän auttaa. Koska just tavallaan hyvä ihminen ei heitä sitä (vaatetta, tavaraa) mihin tahansa. Tavallisesti antaa ystäville, tuttaville, jos ei voi myydä. Meillä on niin.”

Katjan mielestä kirpputorin pitäisi olla nimenomaan kierrätys- eikä tienauspaikka.

”Ihminen maksaa paikasta ja sitten istuu koko päivän ja sitten ottaa sen tavaran ja kantaa takaisin. Ei oo hyvä. Minusta jos minä tule, haluan myydä, ei kiinnosta hinta. Kiinnostaa vaan myydä pois jos tulen.”

Katjan tarinan loppupäätelmänä voi todeta, että kirpputori on hänen harrastuksensa, jossa tavarat eivät välttämättä näyttele pääroolia. Hän on poissa työelämästä ja yrittäjänä olemisen jälkeen näen hänen tarinassaan tavaroiden ostamisella ja tinkimisellä symbolista arvoa, joka on tärkeä syy käydä kirpputorilla. Hän on ulkomaalaisena Suomessa ja tästä seuraa, että integroituminen yhteiskuntaan on tärkeää. Kirpputori on paikka, jossa Suomessakin antaudutaan kaupankäynnissä kontakteihin ja keskusteluihin ja sieltä löytyy syy puhua vieraiden kanssa ja ehkä myös tutustua. Tärkeitä ovat myös mummut, sillä perheen oma isoäiti on jäänyt naapurimaahan. Tämän erityistärkeyden oletan johtuvan Katjan ukrainalaisesta taustasta, siellä isovanhemmat todennäköisesti ovat vielä suomalaista kiinteämmin tekemisissä lastensa ja lastenlastensa kanssa. Myös jollain tapaa kulttuurisidonnaisena pidän oman tilan hakemista kirpputorilta.

Veikon tarina

Veikko on eläkkeellä ja aikaa siis on ja se tahtoo käydä vaimon kanssa kahdestaan kotosalla pitkäksi. Yhteiseksi kirpputoriharrastus kasvoi Lielahteen muuton jälkeen ja säännöllisesti siellä on käyty noin kahdeksan vuotta. Kirpputori on muodostunut joka lauantai- tai menoksi. Hän hakee kirpputorilta mm. työkaluja, mutta pääosin omat tarpeet on jo täytetty. Vaimolla sen sijaan on aina mukana tilauslista, mitä jälkipolville tarvittaisiin.

”Omillekin lapsille haettiin kirpputorilta... mutta nää vauvanvaatteet on esimerkiks semmonen artikkeli, joka on kirpputorilla mitä edullisin.”

Veikko kertoo, että hyvä kosketus kirpputoriin tuli ensimmäisillä kerroilla löytämänsä arvokkaan ja kauniin ryijyn välityksellä. Nuoruusvuosina Veikko ja hänen vaimonsa olivat nuoruusvuosinaan tehneet yhdessä ryijyn.

”(...) neljäkymmentä vuotta tuli täyteen aviossa niin... tehdäänpäs ryijy taas! Mutta mitä ihmettä, ryijyn aineet maksaa monta tuhatta, siis puhun markoista. (...) ja kirpputorilla olikin ja sen hinta oli 450 markkaa (...) ja meillon niin upee ryijy!”

Veikon tarinasta huokuukin arvostus tavaraa ja etenkin käsityötä kohtaan. Pula-ajan nähneelle aineellinen hyvinvointi ei ole itsestään selvyyttä.

Veikon tärkeä harrastus ja elämänsisältö on ollut askartelu. Hänen käyttämänsä ”askartelu” -sana on kuitenkin vaatimaton kuvaamaan ennen niin tärkeää elämänsisältöä.

”Mutta askartelu on alkanut jäämään kun kaikilla on kaikkee. Niin se askartelutuote ei löydä sitten myöskään paikkaansa. Ennenhän minä tein talot ja huonekalut kaikki itse.”

Tämä kuvastaa hyvin hienoista pettymystä, jota Veikko kokee nyky maailmaa ja vallitsevaa ”korskameininkiä” kohtaan. Veikko ei kuitenkaan selkeästi kritisoi ostamista.

Kirpputorilta alkoi löytyä juttuseuraa, mikä on tärkeää, sillä vaimon kanssa jutut on juteltu jo moneen kertaan. Kirpputori on tärkeä myös vaimolle.

”Ja sitten nämä jutut näitten kavereitten kaa, ne on niin moninaiset, siellä on niin laajasti kokenutta porukkaa, jossa sitten tarinoidaan.”

”Meillon semmonen pappakerho, joka on oma työmaa. Me sanotaan sitä koko ajan itse tietäen, että se on sitaateissa maailmanparantamista. Kun ei pystytä todellisuutta, me parannetaan sitä tolleen teoreettisesti sisäänpäin. (...) se kaveriporukka (...) minun riippuvuuteni on siitä, että minun täytyy katella joku muu paikka.”

Kirpputorilla Veikko hoitaa henkistä puoltaan muutenkin kahvion puolella.

”Kun olen diabeetikko ja tota se (munkki) on rasvaa ja sokeria niin vaimo kanteli mejän omalääkärille, että Veikko siellä syö semmosen. Sano että yks viikossa, lauantai-aamuna. Että ei missään tapauksessa huononna tilannetta, jos se vielä hoitaa psyykettä.”

Veikko näkee kirpputorin monille ihmisille tärkeänä elämänsisältönä, monille vielä tärkeämpänä kuin hänelle itselleen. Kirpputorilla käyminen yhdistyy kauppamatkaan, mistä kertoessaan Veikko kritisoi myös automarkettien vaikutuksia.

”Muun muassa onhan sekin sisältöä kun me vaimon kanssa käymme, eihän siinä oikeastaan muuta olekaan. Sisältö... siihen kytkeytyy meidän kauppareisu, me käymme kaupassa. Meillä ei lähikauppaa siellä ole, ne on kaikki kukistuneet.”

Ennen kirpputorille mentiin usean kilometrin matka kävellen, sitten pyörällä ja nykyään ajetaan autolla vaimon polvivaivojen takia. Veikon tarinassa on muutenkin vahvasti mukana muutos, mikä johtuu siitä, että hän on ehtinyt katsella ja miettiä maailman menoa ja sen muutosta pidemmän aikaa.

Useammassakin yhteydessä käy ilmi, että Veikko on löytänyt ja kehittänyt vuosien varrella kirpputorista itselleen paikan, jossa voi toteuttaa näkemyksiään oikeudenmukaisuudesta. Suoraan kauppiaan ja asiakkaan välillä tapahtuva kaupanteko on Veikon mieleen.

”Tämä on Tampereella ainoa oikea kirpputori, jossa kaupat tehdään tavaran omistajan ja haluajan välillä. Myyjä ja asiakas ovat sopimassa hinnasta niin sehän on koko kirpputorin idea.”

Myös tavara pysyy kunnossa.

”(...) ja näin ollen myöskin se tavara, joka siellä on kaupan, se ei pehkaannu semmoseks kuluneeks nukkaseks romukasaks niin kun monien itsepalvelukirpputorien tavarat.”

Oikeudenmukaisuusteemaan päästyään Veikko kertoo oma-aloitteisesti näkemyksiään sosialismista ja globalisaatiosta. Kirpputori on paikka, jossa vähävarainen saa hankittua mitä tarvitsee ja pystyy vaikuttamaan itse kaupantekoon. Hänen globalisaatiokritiikkinsä iskeekin juuri epäkohtaan, jossa kaupanteon kaikki osapuolet eivät voi aidosti vaikuttaa kaupankäynnin ehtoihin. Kaikki eivät kuitenkaan lähipiirissäkään ole kirpputori-ihmisiä.

"(...) ei kaikki lähde... Ei, se on pikkasen semmonen statuskysymys, että kirpputori on joku, hiukan halventaa tai jotain ..ja tämmöstä tiedän omissa tuttavissa."

Kokonaisuudessaan Veikko kokee kirpputoritoiminnan oikeudenmukaiseksi ja tavaran elinkaaren jatkaminen on tärkeää.

"Sillon kun se tota yhteisesti sovitulla hinnalla jatkaa elämäänsä se tavara, siinä on silloin otettu huomioon sosiaaliset aspektit. (...) Siinä on kaikki myönteiset tekijät mukana mitä voi jollekin asialle asettaa. Siis tää tavaran elinkaaren jatkaminen (...) harvoin siellä on täysin romuks tuomitavaan tavaraa."

Tärkeäksi asiaksi Veikon tarinassa muodostuu maailman ja kaupankäynnin muuttuminen epäoikeudenmukaisempaan suuntaan. Tästä syystä hän pitää kirpputorien reilusta ostohengestä. Kirpputorilla hän kokee ihmisten toteuttavan oikeudenmukaisempaa kauppaa. Silti kirpputorikaan ei vältty kritiikiltä. Toisinaan kirpputorilla kohtaa rahastamisen meininkiä.

"Kyllä siellä tänäänkin näkyy, että asioilla on arvo, joka on kupla, joka ei perustu... ostajahan on asiantuntematon ja asiantuntijamyöjä kyllä herkästi... että tämmönenkin näkyy siellä."

"Jos kirpparille tulee tavaran tuoja, jolla on mielenkiintosen näköstä tavaraa ja siellä ei ole vielä muita asiakkaita ostamassa, ne tekee kauppoja ja tuo ne omaan pöytänsä pikkusen voitolla myytäväks."

Kuluttamisella voi siis toteuttaa omia näkemyksiään ja vaikuttaa.

"Se on ainoa, millä heikko ihminen pystyy."

Kirpputorityyppisen kaupan voi todeta edustavan entisaikojen kaupankäyntiä muodoltaan (kauppias ja ostaja kohtaavat) ja osin myös tavaroiltaan. Veikko kokee tällaisen kaupankäynnin oikeudenmukaisemmaksi ja rehellisemmäksi, sillä hinnanmuodostukseen voi asiakas itse vaikuttaa, eikä myyjän ole pakko myydä millä hintaa hyvänsä. Nämä ovat syitä miksi Veikko viihtyy kirpputorilla, ”pappakerhon” ohella.

Matin tarina

Matti on eronnut ja hänen 6-vuotias poikansa on luonaan toisinaan viikonloppuisin. Matti on käynyt kirpputorilla jo avioliiton aikana, mutta ero ja työttömäksi jääminen lisäsivät kirpputorin tärkeyttä ostosten tekemisessä. Asenne kirpputoreja kohtaan on muuttunut.

”(...) et ei kirpputoreilla kannata käydä, se on semmosta alemman sosiaaliluokan touhua. Nyttän mää taas oon aatellu (...) siellä saa halvalla ja se on hyvä tapa viettää aikaa.”

Hän korostaa, että on käynyt kirpputorilla myös erittäin hyvätuloisena, työttömyyden myötä tavaroiden etsimisestä vain on tullut tärkeämpää, muttei pakollista. Niitä ilmeikkään olisi pärjännyt.

”(...) siellä saa halvalla ja on mullaki tossa eron jälkeen oli vähä rahati-lanne aika tiukkaa tossa niin piti jotain pojallekin saada, niin se oli hyvä paljon halvemmallakin sai lastenvaatteita sillon kirpputorilta.”

Hän ei käy ideologisista syistä kirpputorilla. Matin naisystävät ovat olleet myös kiinnostuneita kirpputoreista. Hän kuulostaakin siltä, että ystävät ovat enemmänkin niitä, jotka vetävät Mattia mukaan kirpputorille. Sinne lähtö on sosiaalinen tapahtuma, mennään nimenomaan ystävien ja pojan kanssa, useampaan otteeseen käy ilmi, ettei Matti lähde kirpputorille etsimään eikä luomaan minkäänlaisia kontakteja muiden asiakkaiden eikä myyjien kanssa.

"(...) Pikemminkin just tämmösistä palvelupöydistä ei huvita oikeen kysyäkään. Mä en pyri kuitenkaan luomaan siellä minkäänlaisia uusia ihmissuhteita, edes sellasta pienimuotosta lyhytaikasta pikemminkin pyrin vältteleen niitä."

Matille kaupassa käyminen on välttämätön paha.

"Nää kauppatilanteet on mulle... ensinnäkin mä en pidä suoraan tosta kaupankäynnistä kovinkaan paljoo. Mää käyn kaupoissa erittäin harvoin ja teen vielä keskitetysti ostoksia. (...) jostain syystä mulle niin vastenmielistä."

Kirpputorista Matti on kuitenkin löytänyt itselleen vaihtoehdoisen tavan käydä ostamassa tavaroita ja olla samalla myös ystävien ja poikansa kanssa viikonloppuna. Ystävätkin kulkevat usein Matin kyydillä. Harrastustavaroiden ja lelujen ostaminen pojalle on myös tärkeässä asemassa. Matin kertomasta heijastuu se, että kirpputorilta isä voi ostaa ja taipua lapsen pyyntöihin helpommin, kun leluja löytyy pikku rahalla. Impulssiostot eivät ole tavattomia ja näin pojallekin jää parempi mieli viikonlopusta.

"Poika saattaa saada siellä jotain lävitte sitten tahdostaan, että haluaa tämmösseen. Jos menee niin sanottuun normaalikauppaan ja sanoo, että isi mä haluan ton noin niin ei varmasti mee lävitte."

Kirpputorilla voi yhdistää ystävien tapaamisen, viikonloppuisänä olemisen ja ostaa tavaroita ja vaatteita tavallisia kauppvoja miellyttävämmässä ilmapiirissä.

Jukan tarina

Jukka alkoi käydä kirpputorilla 1990-luvun alussa antiikki- ja kunnostusintoisen tyttöystävänsä vanavedessä. Hiljalleen hän huomasi, että kirpputoreilta löytyy halvalla hyvää ja rahallisestikin arvokasta tavaraa, etenkin jos sisälle pääsee heti myyjien tullessa. Jukka osti tavaraa halvalla ja myi eteenpäin kalliimmalla. Mitä tahansa ei kuitenkaan kannattanut hankkia edes halvalla ja siksi hän suuntasikin kirjastoon ottamaan selvää mitä tavarat olivat ja millaisissa hinnoissa ne liikkuvat. Tärkeäksi asiaksi pienen kaupankäynnin ohella nousi tiedon karttuminen.

”Kiva se on, siinä saa tietoo jos tykkää noista kaikista vanhoista tavaroista sun muista. Kyä siitä saa tietoo, joutuu hakeenki aika paljo, että mitä nyt taas tuli ostettua. Sitä ei aina tiäkkään välttämättä.”

”Kai se on se, että ois löytäny jotain sanotaan jotain hienoo arvokasta halvalla ja kai sieltä jotain löytyki sillon alkuaikoina.”

Tavara ei ollut kuitenkaan ainoa käymisen motiivi.

”Mutta mutta... kai se kyllä varmaan sellanen seurustelupaikkakin on osittain, näkee kavereita ja lörpöttelee niitä näitä.”

Haastattelun aikana Jukka mietti useampaan kertaan ostamisen ja myymisen oikeellisuutta ja omaa ostokäyttäytymistään. Hän kertookin jo luopuneensa ostamisesta ja myymisestä, mutta palaa siihen uudelleen.

”Vähän sitä on kuka niitä hakee hyötymistarkotuksella (...) ei mullaakaan... se tulee vähän niin ku väkisin siinä. Toisaalta se on ihan väärin, että ostat joltain ilman, mutta... (...) toisaalta ei se ny oo mun velvollisuus sanoo, että tää on sen arvonen...”

”Kyä mää sanotaan tykkään varmaan moni muukin tykkää käydä tuolla itsepalvelu(-puolella) kun siellä ei tarvi kohdata sitä myyjää niin voi vaan sen kylmästi ostaa.”

Kirpputorin merkitys jokapäiväisessä elämässä korostui kun Jukka jäi työttömäksi. Kirpputorilta löytyi tavaraa, mitä saattoi myydä eteenpäin, mutta vielä taloudellistakin hyötyä tärkeämpi oli kirpputorin tuoma elämänrytmi. Samanhenkisten kavereiden kanssa vertailtiin löytöjä ja keskusteltiin niistä.

”Kai se semmonen henkireikä oli joskus kun ei ollu töissä. (...) kyllä se hallitti aika paljon elämää, että sitte kävi. Oli joku rutiini kun mä heräsin aamulla ja lähin kirpputorille ja saatoin mennä illallaki vielä. Että kun lasket ne bensat niin ei siitä mitään hyätyny, mutta kai siitä kuvitteli hyätvänsä.”

”Ja kun ystävät oli saman henkisiä siinä niin sit se jotenkin oli hienoo.”

Vaikka töitä ja toimeentuloa nykyään on, kirpputori on jäänyt tavaksi. Lauantai-aamuna Jukka saattaa nykyään jäädä nukkumaankin, sillä enää hän ei tunne pakottavaa tarvetta lähteä. Yksi peruste on se, että sisään ei pääse enää samaan aikaan kuin myyjät menevät. Jukka tähdentää moneen kertaan, ettei pidä repivästä ilmapiiristä, jonka ammattimyyjät saavat aikaan.

”Nopeet siä pärjää.”

Kirpputorilla käymistä Jukka ei omien sanojensa sitä kovin merkityksellisenä asiana elämässään. Vastauksista voi kuitenkin päätellä, että kirpputorilla on ollut vaihtelevasti merkittäväkin osa elämäkäytännöissä.

”Kyä siä melkeen tulee käytyä, jos kaupungille lähtee (Radiokirppiksellä Tampereen Laukontorilla) Melkeen samalla kun käy kaupassa.”

”(...) joskus oli varmaan semmonen tapa että täyty päästä aina viikonloppuna tonne sitten tosiaan kierteleen... melkeen se oli että automaattisesti heräs lauantaisin ja sunnuntaisin ja lähti käymään. Mutta ei mulla nykyään oo... monta kertaa jään nukkuun ja muija lähtee käymään... että siinä mielessä ei välttämättä muuttus mitenkä. (Jos haastateltava ei kävisi enää kirpputorilla) oli vaan mentävä sinne... ei nykyään oo enää.”

Hänen lähtöintiaan nykyään syö se, ettei odotettavissa ole enää huippulöytöjä, kun tavaroita ei pääse möyhimään heti myyjien purkaessa niitä. Arvolöytöjen tekeminen olisi siis edelleen hauskaa.

Jukan suhde ostamiseen ja tavarain keräämiseen on vuosien varrella sekin muuttunut.

”(...) vähän liikaa sen tavarain perässä ittekki joskus ollu, emmää nyt enää... semmosta se o.”

Ekologisuus tai minkäänlainen ideologisuus ei käy tarinassa ilmi. Kysyttäessä Jukka vastaa:

”Ei että mä ajattelin silleen, voi olla että ajattelenki. Mutten mä oo kyllä silleen miettiny... ekologisesti. Kyä mä oon vähän huono silleen aatteleen.”

Jukka kuitenkin näkee tavaran kierrättämisen ylipäätään hyvänä.

”Emmää mee enää silleen sillä hengellä, että mä perkule jotain löydänkin niin emme. Mutta hyvä asia se on. Eikä varmaan tuu poistuun ennen ku tavara loppuu, eikä se varmaan lopu koskaan. Eikä lopu ostajakkaan koskaan, emmää usko ainakaan. Että se on... nuoremmille sukupolville se tulee varmaankin automaattisesti.”

”Kyä ihmiset paljon ostaa uutta ja ei pidä ja myy...”

Jukan kertomuksesta henkii aluksi vahva taloudellinen näkökulma, vaikka hän toteaaakin hieman ironisesti, ettei kaupankäynnistä mitään ole jäänyt käteen kun kulut laskee pois. Aktiivisen kirpputorielämän tärkein anti näin jälkepäin katsoen voisikin olla tiedon ja vanhojen esineisiin liittyvän ymmärryksen karttuminen. Työttömyyden aikana merkittävää oli ”töihin” lähteminen ja elämän rytmittäminen ja merkityksellistäminen kirpputorin kautta.

Jaanan tarina

Jaana on tykännyt lapsesta asti käydä huutokaupoissa. Maalaispihapiirien huutokaupoissa oli kiva ilmapiiri ja kiinnostavia vanhoja tavaroita. Kirpputorilla hän on käynyt vaihtelevasti. Myyjänä Jaana oli ensimmäistä kertaa noin kahdeksan vuotta sitten, kun hän muutti miehensä kanssa omakotitalosta kerrostaloon ja tavaraa oli liikaa. Vähän ennen myynnin aloittamista Jaana oli irtisanoutunut työstään ja siksi pienellä paikkakunnalla kynnys myymään menemiselle oli korkea.

”Ajattelin, että ne ajattelee ne työkaverit, että voi raukkaa, että onks toi nyt siinä pisteessä, että sen pitää kirpputoreilla nyt sitten kiertää ja tota ansaita rahaa... Kerrankin muistan kun yks lääkärinrouva siinä, näin hänet siellä. Mä sanoin, että jos sekin täällä käy niin miksen minäkin voi käyä.”

Kirpputorilla käynti houkutti Jaanaa, mutta se ei käynyt hänen statukseensa, ennen kuin näki kirpputorilla ilmeisen hyvin toimeentulevan rouvan ja sai itselleen vapautuksen ennakoluuloista, joita oletti muiden kokevan kirpputorilla kävijöitä kohtaan.

Kirpputorikäyntien myötä heräsi myös keräilyvietti. Kirpputorilta löytyi esim. astioita, joita oli ollut kotona ja sukulaisilla. Jaana liittäekin kirpputoriin selkeästi nostalgiaa. Myös sukulaiset ja ystävät ovat pyytäneet ”asiantuntijaa” etsimään joitain tiettyjä tavaroita itselleen. Kirpputorista muodostui lauantain tapahtuma. Kirpputorilla tapaa aina ihmisiä, joiden kanssa voi vaihtaa pari sanaa tai jutella pidempäänkin.

”Kaikenkarvasta siellä on kyllä. Mutta tää kiva puoli tässä asiassa justiin on, että aina joku jolle jotakin sitten jutella. (...) mutta sitten on toisia vähän tylsän olosiakin, että ei oo niin ku mitään sanomista, hyvä kun päivää sanotaan että silleensä...”

Haastattelun vastauksista heijastuu hienoinen yksinäisyys, kun työelämästä poissa oleva Jaana on muuttanut muutama vuosi sitten vieraalle paikkakunnalle. Kirpputori on välitön kohtaamispaikka, jossa vieraat ihmiset löytävät syyn jutella toisilleen. Kaupankäynti on eläkkeellä olevalle myyjälle ja pankkitoimihenkilölle olennainen osa kirpputorin viehätystä.

”Kyllä mää aika taitava siinä tinkaamisessa oon. En aina viitti tingata tietenkään, mutta tuota niin kun mä oon itte ollu semmonen myyjätyyppi työelämässä, että mää sen kaupan pelisäännöt tavallaan osaan.”

Kysyttäessä Jaana kertoo, että kierrättää jätteet ja pyrkii säästämään vettä. Kirpputorios- toksissa Jaana näkee mahdollisuuden vähentää omaa ympäristöllistä kuormittavuuttaan.

”(...) että jos vaan jonkun sieltä löydän sillä lailla ettei mun tartte niin ku uutta ostaa ja kuluttaa sillä lailla ni hyvä on. Että kyllä mulla nämä asiat kulkee tässä mielessä koko ajan. Sitä ei mejän huushollissa isäntä tahdo ymmärtää, että kun mää oon niin tarkka. Tuota ni, et kyl mul tämmöset asiat on hyvin tärkeitä, että just roskat menee oikeisiin lokeroihin. En tiitä mihin ne meiltä joutuu, sen on toinen juttu, että tota lajitellaanko ne tästä vielä eteenpäin.”

Toisaalta Jaana tekee kirpputorilta kivoja ja kauniita löytöjä kotiin, eikä niinkään korvaa ”pakollisia” ostoksia kirpputoriostoksilla. Esimerkiksi ajatus vaatteista saattaa tuntua hieman epämiellyttävältä.

”(...) mullon kaikkee, huusholli toimii ilman niitä tavaroita ihan hyvin. Sitteen kun mä nään jotain mikä silmää miellyttää sillä lailla oikeen niin sitten mä saatan hurahda.”

Jaana vaikuttaa hieman siltä, että hän kokee elämäntapansa ehkä ekologisempaan kuin se onkaan. Hän saattaa myös olla ”ekologisessa kehityksessään” siinä vaiheessa, että vaivannäkeminen ympäristön suhteen tuntuu oikealta mm. kierrätyksen ja veden säästämisen suhteen, mutta muun kulutuksen vähentämiseen ajattelu ei ole vielä laajentunut niin että ostaminen ylipäätään vähenisi.

Liiallisen kulutuksen Jaana näkee kuitenkin ongelmallisena ja ratkaisukin on mielessä.

”(...) sen pitäis olla sitteen, että kaikki olis... suurin osa ihmisistä olis sitä mieltä, että ei osteta. Mutta kun on kuitenkin niin paljon ihmisiä, jotka haluaa tota tavaraa. Et se pitäis mun mielestä lähteä vähän ylempää tää säätely. Et ei niin hirveesti... valmistettais ja tuotais kaikkee. Sen pitäis lähteä vähän muualta kyllä... kaupan portaista...”

Kirpputorielämä on hiljalleen hiipumassa. Löytämisen riemu korostuu sosiaalisten suhteiden ohella. Hyvälaatuista vanhaa, kivaa ja kaunista tavaraa on kuitenkin yhä vaikeampi löytää, etenkin kohtuullisella hinnalla.

”Semmonen pieni jännitys kun sinne lähtee aina, että löytysköhän sieltä kivaa ja edullisesti. Se on semmone jännä tapahtuma. Se tuntuu ihan täällä sisällä kun sinne lähtee. (...) on kai se kaikkein kivin siinä sitten olukin.”

Jaana on omien sanojensa mukaan lopettelemassa kirpputorilla käymistä. On olo, että kotoa ainakaan ei puutu mitään. Uutta sisältöä ja kontakteja elämään tuo nyt vapaaehtoistyö Mummon kammarissa ja Punaisella ristillä.

Jaana on löytöjen tekijä, joka etsii kauniita asioita kotiinsa ja tuttaville. Kaupankäynti ja kanssakäyminen ihmisten kanssa vaikuttaa silti olevan vielä tavaroitakin tärkeämpää. Jaana on myös pohtinut kierrätys- ja kulutusasioita arkipäivässään.

Helenan tarina

Helenalla on seitsemän lasta. Lasten ollessa pieniä tavaran ja vaatteiden tarve oli valtava ja rahatilanne tiukka. Kymmenisen vuotta sitten alkoivat Helenankin kirpputorikierrokset.

”(...) kun kirppikset tuli, niin mä kiinnostuin tavallaan kirpputoreista, siitä systeemistä ja toiminnasta. Mää lähdin uteliaisuuttani kattomaan mitä kirpputorilta löytyy.”

”Ehkä se sillon alun perin kun mä kirpputoreja kiersin niin se oli ehkä taloudellisesti niin ku pakko.”

Hän etsi kirpputoreilta tarvikkeita lasten arkipäivään. Kirpputorilla käynti muodostui joka lauantaiseksi tapahtumaksi ja rutiiniksi, jolloin hän myös tapasi ystäviään kahvikupin ääressä. Ison perheen äidillä tällaiset hetket olivat harvassa ja aika kirpputorilla oli omaa.

”(...) kun se alko sillon kymmenen vuotta sitten niin se oli ihan tämmöstä säännöllistä lauantai-aamun toimintaa, et yleensä mä lähdin aina jonkun ystäväni kanssa kirpputorille ja sillon me mentiin niin ku aikuiset keskenään, että se oli semmonen säännöllinen elämänrytmi oikeestaan, että lauantai-aamuna herättiin kirpputorille ja käytiin aamulla. Yleensä jonkun aikuisen, siis jonkun mun ystävän kanssa me oltiin kaksin ja siihen liitty just kahvinjuonti ja tavallaan semmonen yhdessä oleminenki.”

Kaikki eivät kuitenkaan ole ymmärtäneet kirpputoriostoksia tai –harrastusta.

”(...) ystäväpiirissäkin oli tavallaan vähän niin ku semmosta mieltä, että kirpputorilta... on jollain tapaa nöyryyttävää ostaa kirpputorilta vaatteita, et se on tavallaan niin ku semmonen huono-osasen ihmisen merkki, ettei mee niin ku hyvin kun pitää turvautua kirpputoritavaroihin. Että tavallaan semmonen lumppuajattelu... kirpputorilla halvalla haalitaan valtavat määrät halpaa huonokuntoista tavaraa. Mulle se ei oo koskaan ollu semmonen kysymys.”

Kirpputorilta löytyi hyviä vaatteita ja harrastustavaroita. Sieltä löytyi myös erityisiä tavaroita, joilla oli tarina.

”(...) vanhan papan pitämä piste tuolla, se myi puisia lastenhuonekaluja. (...) vanhan uponneen laiturin lauttaa nostaa ja omasta järvenrantapaidasta ja kuivattaa ja tekee siitä vanhasta tämmösestä jo niin ku patinoidusta laudasta sitten näitä vanhoja, vanhan näkösiä huonekaluja.”

Helena pitää tavaroista, jotka ovat persoonallisia, vanhoja ja ehkä myös käsintehtyjä. Aina ei tarvitse välttämättä edes ostaa mitään.

”Jos mää ostan pellavaliinan tai jonkun vanhan esineen niin mä tiedän, että tää on niin ku ollu mukana tässä elämässä jo pitemmän aikaa. (...) mää haen niin kun selvästikin vaan semmosta jotakin ideaa tai ajatusta...”

Lapset ovat kasvaneet ja taloudellinen tilannekin on muuttunut nuoruusvuosista. Helena kertoo, että kirpputorilla käynti on kuitenkin jäänyt tavaksi. Olisi hullu, jos ei käy katsomassa ensin etsimäänsä kirpputorilta ja mene sitten vasta kauppaan, jos mieluista ei löydy. Toisaalta hän sanoo, että käy kirpputorilla enää huvikseen. Hän kuitenkin kertoo myös, ettei kirpputori ole vapaa-ajanviettomuoto, sillä vapaa-aikaa ei juuri ole.

”(...) mää oon niin ku päässy eroon siitä kokonaan siitä semmosesta ajatuksesta, että aina pitäs ostaa jotain uutta. (...) niin kyllä mää silloin mieluummin ostan sen käytetyn tavarun juuri sen takia, että mää en kuormita tätä yhteiskuntaa niin ku uusilla hankinnoilla ja uusilla ostoksilla.”

”Et kyllä niin kun tavallaan mä hyödynnän sitä semmosissa kohdissa, missä se on mahdollista.”

Edellä Helena kertoo, että on hullua, jos ei käy etsimässä tarvitsemiansa tavaroita kirpputorilta. Kuitenkin hän sanoo myöhemmin:

”Nykyään mä tuun kirpputorille hyvin harvoin hakemaan jotain tiettyä tavaraa.”

Aktiivinen kirpputoriaikakausi on kuitenkin saanut aikaan muutoksen Helenan toiminnassa.

"(...) se on sillä tavalla jääny elämäntavaksi, että mää säännöllisesti poikkeen kirpputorilla (...)"

Ekologinen ajattelu on siis yksi syy kirpputorikäynneille, muttei ainoa. Helena on kuitenkin miettinyt asiaa, mutta hän ei koe omia vaikutusmahdollisuuksiaan kulutuksen kautta mitenkään suuriksi.

"Mun mielestä tää kirpputoritoiminta ja ekologinen ajattelu on ihan lapsenkengissä. Niin vähän sitä tapahtuu. Jollain tavalla mää koen, että sillä mun panostuksella tai kokonaisilla tämmösillä kirpputorikokemuksilla on kumminkin näin maailman ekologian kannalta hyvin pieni merkitys, mutta vähänen kumminkin."

Taloudellinen ajattelu ja ympäristöajattelu ovat yhdistettävissä.

"Se on molemmat... Se on tavallaan tää taloudellinen ajattelu, että mää koen niin kun että mää oon mielissäni siitä, jos mää löydän kolmasosa hinnalla lapselleni luistimet täältä, mää säästän siinä sen kaks kolmasosaa. Myöskin siinä on se, että mä tiedän, että nää luistimet on ollu jo jollakin, jotenka mä niin ku uusiokäytän, hyödynnän vielä niin ku jatkossa näitä samoja luistimia."

Tärkeä syy kirpputorikäynneille on myös sosiaalinen kanssakäyminen kaupanteon muodossa.

"(...) omanlaisensa tunnelma. Ja mun mielestä suomalainen jäyhä ihminen kirpputorilla muuttuu vähän eri tyyppiseksi. Se tekee kauppaa niin ku suullisesti. (...) täällä ihan oikeasti se vuorovaikutus mun mielestä pelaa niin kun sen vois suoda pelaavan missä tahansa muuallakin. ... (...) Mä tykkään nimenomaan ihmisten kanssa keskustella tuolla myymälöissä, ruokakaupoissa, joka paikassa mä kaipaan sitä semmosta yhteyttä tavallaan niin ku ihmisten välillä... niin tää on tavallaan semmonen paikka, jossa se on ikään kuin sallitua ja normaalia suomalaisessa yhteiskunnassa."

Kirpputori-innostus ja –tarve on laantunut, vaikka se kuuluu edelleenkin elämään.

”Et se ei sillä tavalla mulle henki ja elämä... (...) se ei enää mulle semmonen, ehkä alun perin oli silloin kun mä lähdin kirpputoreja kiertämään niin olikin, mutta nyt enää sillä ei oo semmosta statusta.”

”Ehkä se on elämäntapa. Aikaa mä en missään tapauksessa tuu tänne viettään, koska sitä mulla ei oo vapaa-aikaa sillä tavalla. Mutta se on sillä tavalla jäänyt elämäntavaks, että mä säännöllisesti poikkean kirpputorilla tänne Lielahteen kauppa tullessani.”

Jälkipolville kirpputorien viehätyks tai järkevyys ei ole käytäntöihin automaattisesti siirtynyt. Vanhimmat lapset kelpuuttavat enää harvempia vaatteita, nuoremmat lapset toisinaan ehdottavat kirpputorille lähtöä.

Sepon ja Sirpan tarina

Seppo ja Sirpa ovat alkaneet käydä kirpputorilla noin kymmenen vuotta sitten. Maaseudulta kaupunkireissulle tullessa L.A.:n kirpputori on ollut sopivassa kohdassa, kun kahvihammasta alkaa kolottaa ja alueelta on löytynyt helposti myös parkkipaikka autolle. Haastatteluvastauksen mukaan Seppo on poikennut yksin kirpputorilla ja kahvinjuonnin lomassa kiertänyt pöydätkin. Pääasiassa hän on ostanut työkaluja ja varaosia. Sepolle käytettyjen tavaroiden tai vaatteidenkaan ostaminen ei ole kummallista tai arveluttavaa, sillä hän on lapsena käynyt jonkin verran huutokaupoissa ja sitä kautta tullut ajatuksen kanssa tutuksi. Haastattelun edetessä käy ilmi, että Sirpakin poikkeaa toisinaan tekemässä löytöjä ja kun lapset olivat pieniä, kirpputorilta ostettiin nykyistä enemmän.

Kirpputorin merkitys ei haastateltavien omien sanojen mukaan ole suuri.

”No voisko sitä sanoa, että se on tapa...” Seppo

”Lähinnä... sanotaan näin, että jos täällä käy, eikä mitään osta, niin ei se periaatteessa hetkauta suuntaan eikä toiseen, taikka jos täällä käy ja jostain ostan ei sekään paljon sitten muuta.” Seppo

Sepon ja Sirpan mielestä kirpputorit ovat muuttuneet vuosien varrella. Tavara on huonontunut ja hinnoittelupolitiikka ei ole aina kohdallaan.

"(...) nää kirpputorit on itessään muuttunu. (...) Niissä on paljon enemmän tätä mitä vois viedä suoraan kaatopaikalle." Seppo

Osa tavarasta on liian hintavaa, mutta toisaalta esim. uusia työkaluja löytää toisinaan niin halvalla, että ajatukset tavarankuperästä heräävät.

"(...) niin ne oli uusia ja ne oli pyöreesti kaks euroo kappale, että mistä ne oli kotosi. (...) Nehän maksaa vähintään sen viistoista-kaksyt euroo kappale (...) on mahdollisuus, että ne on varastettu sitte." Seppo

*"Täälläkin on semmonen hylly, missä myydään uutta tavaraa... Löytöta-
varatalosta saa halvemmalla. (...) ei oo aina perillä, mitä mitä mistäkin
voi pyytää. Seppo"*

Sepolla ja Sirpallakin ostaminen on aikaa myöten jalostunut.

*"Sillä lailla, että silmä on jotenki kouliintunu kattoon, että ennen osti...
nykyään ostaa niin kun harvon, sitä kattoo niin ku kauheen tarkkaan."
Sirpa*

*"Niin kun on monta kertaa käyny se uutuuden viehätys on menny ohitte.
Kattoo määrättyllä silmällä". Seppo*

Toisaalta kirpputorilta on tehty löytöjä, joita kaupasta ei ostettaisi. Kirpputori mahdollistaa joitain kalliita tai muuten poikkeavia hankintoja.

*"Yhden hienon mää oon saanu. Se on se kello. Minkä Seppo kerran osti
(...) Siinä on se Mersun merkki. Me luultiin, ettei se nyt niin kauheen
erinomanen kello, mutta varmaan Seppo osti sen sen Mersun merkin ta-
kia. Se oliki niin ku parempi kello." Sirpa*

Toisaalta Sirpa toteaa, ettei hän aina kerro täyttä totuutta kirpputoriostostensa alkuperästä.

”(...) sitä ei kerrota, että se on kirpputorilta. Semmosta mää oon kyllä tavannu. Emmää taida ittekkään kertoa. Eiks se oo kun Keltasesta pörsistä ostaa niin ostin monella tuhannella eurolla tuolta jostain muualta...”
Sirpa

Kirpputorin kautta Seppo ja Sirpa ovat alkaneet punnita tavaroiden määrää kotonaan. Seppo ja Sirpa ovat ainoat haastateltavat, jotka jollain tapaa suoraan kritisoivat tai kumastelevat tavarapaljoutta ja jatkuvaa ostamista.

”Tota tietysti hämmästelee tota vaatevaran paljoutta. Kuinka paljon ihmisillä on vaatteita kotona varastossa, kun tännekin riittää... (...) että on sitä roinaa muillakin ettei mulla kotona...” Seppo

”(...) meille tulee hirveesti niin ku sisaruksilta vaatteita. (...) mää ihmettelen, että kuinka ne ostaa ne sukulaiset niin kauheesti.” Sirpa

Vuosien varrella silmä on kouliintunut, eikä ostoksia tehdä enää niin helposti. Seppo kertoo useamman kerran, että hän haluaa ostaa vain laadukasta tavaraa ja ainoastaan suomalainen on hänen laatukriteerinsä täyttävää. Kirpputoriostoksilla korvataan myös uuden ostamista ja sen vaikutuksia Seppo ja Sirpa ovat miettineet.

”Onhan sillä sitten se merkitys, että se joka niitä uusia suksia myy niin sehän teki sitten yhden kaupan vähemmän. Ja sitten se, että se joka on täällä myyny ja se on päässy eroon niin se on vastaavasti voinu ostaa uusia tilalle.” Seppo

Lopputulos on kuitenkin mielestään se, että kun kirpputorimyyjä saa vanhan myytyä, hän todennäköisesti ostaa uuden tuotteen.

Hannan tarina

Haastattelutilanteessa ja näin jälkeenpäinkin Hanna vaikutti jollain tapaa hyvin neutraalilta kirpputorin suhteen. Hannan kirpputorilla käyminen on alkanut jo lapsena.

”Ehkä vanhempien kaa me käytiin just sillai Pelastusarmeijan kirppiksillä tällai, että äiti vei aina vanhoja vaatteita ja semmosia niin ku... on vieny aina Pelastusarmeijalle.”

Kysyttäessä suoraan kirpputorilla käynnin alkua hän kertoo aloittaneensa parikymppisenä kavereiden kanssa. Kirpputoriajatuksen siemen on kuitenkin kylvetty jo kotona. Tyypillisesti kirpputorille lähdetään nykyisin miehen kanssa viikonloppuna.

”No yleensä se saattais olla semmonen lauantai-aamupäivä, kun ei oo oikeen mitään kauheesti tekemistä ja ei oo kiire mihinkään. Niin ku aattelee, et vois lähtee vähän kierteleen, sit yleensä lähdetään miehen kanssa yhdessä, silleen sitten kierretään sitten useampi kirpputori kerralla...”

Yhteistä molempien hakulistalla ovat kirjat ja ne ovatkin yleisin kirpputoriostos. Elämäntilanteen takia nykyään etsitään myös vauvalle sopivia vaatteita ja tavaroita. Kirpputori on vakiintunut osaksi elämää.

”Ehkä siitä on tullu just enemmän tapa. Et tulee enemmän käytyä. Et aikasemmin mää saatoin pitää hirveen pitkiä taukoja, mut sitten huomaa aina välillä pistäytyvänsä ihan silleen et käväsempä kirppiksellä.”

Tärkeä osa kirpputoriostoksia on löytämisen riemu:

”(...) et sieltä aina tekee semmosia kivoja löytöjä kuiteski, että siellä tykkää käydä just sen takia, et sielon just ihan eri juttuja kun kauppoissa kumminki.”

Toisaalta kirpputoriostoksien erilainen luonne, niihin sisältyvä vapaus kuuluu kirpputorille:

"(...) sinne lähtee vähän semmosella rennommalla asenteella... yleensä jos menee johonkin kauppaan niin mulla ainakin on hyvin tietty juttu, mitä mää haen ja mä haen vaan just sitä, mää huonommin kiinnitän edes huomioon mihkään niin ku muuhun ympärillä olevaan. Kirppikselle lähtee vähän silleen avoimemmin katteleenkin että no sitähan vois ostaa jotain kivaa..."

Silmä ja mieli ovat kuitenkin kouliintuneet alkuajoista ja ostoksien tekeminen muuttunut.

"Silleen, että kun nää hinnat on ollu niin alhaset, niin kyllä sieltä on tullu ostettua semmosta, ettei oo ite tullu pidettyä siis vaatteita justiin niin, sil-lai et huomaa et nooh tää on ihan kiva ostos, mutta eipä oo tullu pidettyä."

"(...) sitte ostokäyttäytyminenki tietyllä tapaa, että et tota kyl se varmaan vähän on muuttunu, että nyten niinku yrittää jättää ne semmoset ihan turhat heräteostokset pois mitä aikasemmin tuli enempi tehtyä. Et nyt sit kuitenkin hakee semmosia tosi kivoja juttuja, ne vaan tulee ostettua, että niinku ne tulee vaan ostettua. Ei sellasia mikkä ny ois semmosia mitä vois pitää ehkä muutaman kerran niin ne ehkä jättää ostamatta tällä hetkellä."

Ostokset ovat usein pientä lisää, eivätkä niinkään korvaa ostamista muuta kuin kirjojen osalta. Kirpputori tuo kuitenkin tavaralle lisäarvoa, tämä ilmenee pienessä kertomuksessa juhlakengistä. Hanna löysi edulliset ja hyvin sopivat juhlakengät kirpputorilta, mutta kotiin lähtiessä tuulilasissa odottikin sakkolappu.

"Et loppujen lopuks ehkä mä oisin saanu samanlaiset kengät kaupasta kuitenkin ehkä samaan hintaan kun laski ne sakot vielä siihen päälle. Mutta ei se mun hyvää tuulta vieny, että... se oli ehkä isännän törppi, että se auto seiso sakkopaikalla. (...) Helpommin mää sorrnun ostaan kirpputorilta kuin kaupasta. Vaikka ne ois ehkä tismalleen saman hintasetkin niin..."

Hannalla kirpputorin sosiaalinen aspekti liittyy mm. siihen, että kun kirpputorilla nähdään jotain mahdollisesti keräilijäystävän silmää miellyttävää, siitä tiedotetaan.

Hannan kertoman mukaan tärkeä asia kirpputorilla ja osa sen viehätystä ovat myös muut ihmiset ja tarinat tavaroiden takana. Kirpputorilla on mahdollista kurkistaa hetki vieraiden ihmisten elämään.

”Se on aika mielenkiintoinen porukka. Et se on... tuntuu, että samoista ovista mahtuu sisään kyllä hyvin monenlaista ihmistä ja kulkijaa. Se on oikeestaan ihan kivakin seurailta niin kui laajalla haitarilla siellä on porukkaa (...)”

”(...) kun kattoo niitä pöytiä silleen kokonaisuutena niin aina miettii vähän, että minkähälaisista paikoista ne on niin kun lähtösin ... siellä näkee niin ku aika monenlaista persoonallisuutta, jo pelkästään kun kattoo niitä pöytiä ja miten on kiinnitetty joku hintalaput, niin monenlaista tyyliä ihmisillä... Musta se on aika silleen kiva paikka mietiskellä vähän, että minkähänlaisia tyyppejä näitten tavaroiden takaa löytyy (...)”

Toisaalta hänellä hän miettii, herättävätkö hänen toisinaan myynnissä olevat tavaransa samalla tavalla pohtimaan millainen ihminen pöydän vuokraaja on. Kirpputorilla voi muiden ja muiden tavaroiden kautta peilata myös itseä. Hannalle kirpputorilla käynti on pääasiassa harrastus vailla ideologiaa tai taloudellista näkökulmaa. Hän vaikuttaa pohdiskelevan kirpputorilla käyntiään ja ihmisiä siellä, mutta ympäristönäkökulma ei näyttele hänelle tärkeää osaa. Hän uskoo sen olevan kuitenkin joillekin tärkeä aspekti.

”Varmasti on ihmisiä, jotka harrastaa kirppiksiä niin ku tuhat kertaa aktiivisemmin... mähän en oo mikään sillai... sillai kierrättäjätyyppi ehkä muuten, mutta tota noin mä kuvittelisin, että siellä on aika paljon semmosia ihmisiä, jotka tekee sitä ihan tosissaan, että haluaa kierrättää kaiken (...) että oikeestaan karsii niin ku semmosta mammonaa muutenki. Mun mielestä se on ihan hieno juttu.”

Kierrättämisen Hanna kokee hieman kaksipiippuiseksi asiaksi, vaikkakin lähtökohtaisesti hyväksi. Tässä heijastuu selkeästi Hannan kaupallisen alan koulutus.

”Toisaalta mä koen, että uutta tuottamallakin esimerkiks tuolla justiin Aasian maissa näissä niin sanotuissa halpismaissa niin sekin lisää työllisyyttä siellä ja niin kun auttaa heidän tilannettaan, että heillä on työtä. (...) Mut sitte taas toisaalta niin totta kai silloinkin on vaikutusta, että me pystytään hyödyntään sitte kaikki jo tuotettu tavara uudelleen (...).”

Hannan ostokäyttäytyminen kirpputorilla on muuttunut maltillisemmaksi ja harkitsevammaksi alkuaikoihin verrattuna. Kirpputorilla heräteostokset ovat kuitenkin sallitumpia kuin kaupassa. Hanna näkee kirpputoritoiminnan ja kierrättämisen ylipäättään hyvänä asiana, vaikkei itse ole kirpputoria lukuun ottamatta mikään ekoihminen.

4. Kirpputorit ja elämäntapa

4.1. Kirpputorit osana elämäkäytäntöjä

Mikäli tarinoista etsii vain julkilausuttuja merkityksiä, päävastaus kirpputorilla käynnin motiiviksi on harrastuneisuus. Kirpputori on kiva tapa viettää aikaa, nähdä ihmisiä ja tehdä edullisia löytöjä.

”No se on jo kuin harrastus, tosi harrastus. En ole koskaan ajatellut tätä, mutta viikonloppuna minä melkein aina menen.” (Katja)

Harrastuksella on kuitenkin ihmisestä riippuen hyvin erilaisia merkityksiä ja sisältöjä ja sen painoarvo voi olla suuri elämässä. Harrastus, siihen liittyvät käytännöt ja ideologia voivat olla niin pitkälti elämää määrittäviä, että harrastuksen ja elämäntavan välille on vaikea vetää selkeää rajaa. Tietyt harrastukset määrittävät tietynlaisia elämäntapoja, mutta toisaalta jotkut harrastukset voivat sopia moneen erilaiseen elämäntapaan.

”Ehkä se on elämäntapa. Aikaa mä en missään tapauksessa tuu tänne viettään, koska sitä mulla ei oo vapaa-aikaa sillä tavalla. Mutta se on sillä tavalla jääny elämäntavaks (...).” (Helena)

Elämäntapaan kuuluvaksi kirpputorin määrittelin esimerkiksi silloin, kun haastateltava kertoo, että pitäisi hankkia jotain ja ensimmäiseksi sitä lähdetään etsimään kirpputorilta vaikka taloudellisista syistä ei olisi pakko.

Monelle kuitenkin elämäntapa ilman ekologia-liitettäkin tuntui kuulostavan etäiseltä ja jopa juhlalliselta käsitteeltä, kun taas harrastus on jotain vapaampaa ja keveämpää. Myös jonkun asian hyvin aktiivisen harrastamisen voisi tulkita elämäntavaksi, kuten Hanna asian ilmaisee:

”Kyllä se harrastus on, semmonen vapaa-ajanviete. Joo. Et en mä voi sitä elämäntavaks kutsua. En mä sitä niin täysipainoisesti kuitenkaan harrasta, et mä voisin sanoa, että se on elämäntapa.”

Jo lähteminen kirpputorille on osalle haastateltavia jännittävä tapahtuma. Ylipäätään osaksi elämäntapaansa monen oli vaikea mieltää kirpputoria, vaikka kirpputori osana elämäntapojen käytäntöjä ei voi olla aivan merkityksetön, jos siellä käydään esimerkiksi kuukauden jokaisena viikonloppuna. Haastateltavat lukuun ottamatta Katjaa sanoivat, ettei kirpputorilla ole juurikaan merkitystä ja jos kirpputoritoiminta jostain syystä loppuisi, se ei oikeastaan haittaisi.

”(...) se kaveriporukka (...) minun riippuvuuteni on siitä, että minun täytyy katella joku muu paikka.” (Veikko)

”Et se ei sillä tavalla mulle henki ja elämä... (...) se ei enää mulle semmonen, ehkä alun perin oli silloin kun mä lähdin kirpputoreja kiertämään niin olikin, mutta nyt enää sillä ei oo semmosta statusta.” (Helena)

Kirpputorin merkitystä ei siis helposti myönnetä, ehkä ei edes itselle. Julkilausuttuja sekä pinnan alla piileviä osin tiedostamattomiakin merkityksiä voi luokitella tarkemmin esimerkiksi seuraavalla tavalla:

4.1.1. Vaihtoehtoiset kohtaamiset kirpputorilla

Kirpputorin sosiaalinen aspekti liittyy vahvasti tarinoihin. Sosiaalisuus onkin jollain tasolla kaikkia tarinoita yhdistävä tekijä. Kirpputorille tullaan hakemaan sosiaalista kanssakäymistä kaupanteon muodossa tai tuttavien tavaten. Kirpputorille lähteminen tapahtuu usein perheenjäsenen tai ystävän kanssa, ja jo valmistautuminen ja lähteminen ovat osa tapahtumaa, johon kytkeytyy kaupassa käymistä ja muiden asioiden hoitoa.

Kirpputori on suomalaisen ympärivuotinen tori. Kirpputori on paikka, jonne tullaan ”istumaan ja kättelemään”, tämänkin miellän sosiaaliseksi toiminnaksi. Kirpputorilla voi luoda hetkellisiä tai pidempiä sosiaalisia suhteita, jotka rajoittuvat usein kirpputorille eivätkä velloita muuhun tai pidempiaikaiseen kanssakäymiseen. Siellä tavataan myös samanhenkisiä ystäviä.

”Mutta mutta... kai se kyllä varmaan sellanen seurustelupaikkakin on osittain, näkee kavereita ja lörpöttelee niitä näitä.” (Jukka)

Kuten haastatteluissa ilmenee, kirpputorilla vapaudutaan ottamaan kontakteja ihmisiin ja sieltä löytyy myös syy kanssakäymiseen. Kaupankäynnin sosiaalisuus ei ole meidän aikamme keksintö, mutta sen mahdollisuudet ovat hiipumassa ostoskulttuurin ja – paikkojen muuttuessa ja tämän vuoksi kirpputorilta haetaan perinteisempää kaupankäyntiä. Kirpputorilla on mahdollista harjoittaa erilaisia ostokäytäntöjä.

”(...) suomalainen jäyhä ihminen kirpputorilla muuttuu vähän eri tyyppiseksi. Se tekee kauppaa niin ku suullisesti.” (Helena)

Samalla voi jutella niitä näitä. Toisia tämä kanssakäyminen ja myyjien aktiivinen kontaktin luominen tosin ahdistaa, ja näillä kirpputorin kiertäjillä sosiaalinen kanssakäyminen rajoittuukin mukana tulleiden ystävien ja sukulaisten seuraan.

Kohtaamiseksi voi mieltää myös tavaroiden ja vaatteiden kautta tapahtuvan kurkistuksen vieraiden ihmisten materiaaliseen ja osin myös sielunelämään.

”(...) siellä näkee niin ku aika monenlaista persoonallisuutta” (Hanna)

Toisten ihmisten ja heidän tavaroidensa ja tarinoidensa kautta kirpputorilla voi peilata ja suhteuttaa maailmaan myös omaa itseään, ostokäyttäytymistään ja kulutustaan.

Ihmisten kohtaamiseen liittyy myös se, että myyjä on itse tavaran omistaja (paitsi itsepalvelupuolella). Nykyään harvoin voi tai joutuu, näkökulmasta riippuen, ostamaan suoraan tuottajalta tai valmistajalta.

”Myyjä ja asiakas ovat sopimassa hinnasta niin sehän on koko kirpputorin idea.” (Veikko)

Toisaalta kaikkia ei miellytä, että myyjä on itse myymässä. Se ikään kuin luo tavaralle kasvot ja saa pohtimaan esimerkiksi tavaran ostamisen oikeellisuutta. Myyjä tietenkin haluaa myydä, muttei välttämättä ole lainkaan tietoinen tavaran rahallisesta arvosta.

”Kyä mää sanotaan tykkään varmaan moni muukin tykkää käydä tuolla itsepalvelu(-puolella) kun siellä ei tarvi kohdata sitä myyjää niin voi vaan sen kylmästi ostaa.” (Jukka)

Laajemmin ajatellen hyödykkeiden ”kasvottomuus” helpottaa monien epäeettisten tuotteiden ostamista.

Kirpputorin sosiaaliseen luonteeseen liittyy usealla haastateltavalla ajatus siitä, että monet kokevat kirpputorin liittyvän alempiin sosiaaliluokkiin tai uskovat muiden ajattelevan niin. Kirpputorilla käymiseen liittyi myös aikaa myöten haihtunut pelko, että joku näkee vastaajan olevan kirpputorilla. Vastaajat halusivat aktiivisesti tai sivulauseessa ohimennen irtisanoutua alemman sosiaaliluokan leiman pelosta, ettei heidän oletettaisi kuuluvan vähäosaisiin tai he halusivat korostaa sitä, että kirpputorilla käyminen on nimenomaan valinta, ei pakko. Joskus aiemmin kirpputori oli ehkä ollut taloudellisestikin tärkeä, muttei enää. Ihmiset rakentavat sosiaalisista suhteistaan ja asemastaan yhteiskunnassa itselleen rajoitteita käydä kirpputorilla. Aiemmin tekstissä kerroin, miten kirpputori on siirtynyt marginaalista koko kansan hyödyksi ja huviksi. Näin on käytännössä pitkälti käynytkin, mutta ajatus työttömien ja opiskelijoiden tavaratalosta ei ole kokonaisuudessaan haihtunut.

”(...) et ei kirpputoreilla kannata käydä, se on semmosta alemman sosiaaliluokan touhua. Nyttän mää taas oon aatellu (...) siellä saa halvalla ja se on hyvä tapa viettää aikaa.” (Matti)

”(...) et se on tavallaan niin ku semmonen huono-osasen ihmisen merkki, ettei mee niin ku hyvin kun pitää turvautua kirpputoritavaroihin.” (Helena)

”(...) kirpputori on joku, hiukan halventaa tai jotain.” (Veikko)

Näin monet haastateltavistani ajattelivat joidenkin muiden ajattelevan, mutta arvailujen varaan jää, miten todellinen heidän leimautumisensa pelko on.

4.1.2. Kirpputori työnä tai sen korvikkeena

Kirpputori voi muodostua työttömälle tai muuten työelämästä poisjääneelle työksi tai työpaikan korvikkeeksi. Kirpputorilla pääsee tekemään kauppaa ja kirpputorilla käyminen voi muodostua elämän rytmittäjäksi ja työn kaltaiseksi olemassaolon sisällöksi ja merkityksen antajaksi. Muutos on tarinoissa vahvimmin läsnä juuri työhön liittyen. Jukka kertoi, kuinka hän työttömänä ollessaan kävi ikään kuin töissä kirpputorilla ja kirpputorin kautta saattoi saada myös lisätienestiä työttömyyskorvauksen kylkeen. Tienaaminen jäi lopulta vähäiseksi ja rahaa tärkeämmäksi Jukka koki kirpputorilla käynnin tuoman elämänsisällön ja päivittäisen säännöllisen tekemisen.

”Oli joku rutiini kun mä heräsin aamulla ja lähin kirpputorille ja saatoin mennä illallaki vielä.” (Jukka)

Kun on mukana työelämässä, lisärahan tarvetta ei ole, mutta myös merkityksen anto omalle olemassa ololle on työn osalta turvattu. Myös Katjalle ja Jaanalle kaupankäyntivietin toteuttaminen kirpputorilla on tärkeää, he kun ovat tehneet kauppaa aiemmin työssään.

”Joo... se enemmän kiinnostaa tinkiä kuin hinta. Varmaan niin. Ja olen itse yksityisyrittäjänä kymmenen... kaksitoista vuotta. Olen ostanut ja myynyt tavaroita.” (Katja)

”Kyllä mää aika taitava siinä tinkaamisessa oon. En aina viitti tingata tietenkään, mutta tuota niin kun mä oon itte ollu semmonen myyjätyyppi työelämässä, että mää sen kaupan pelisäännöt tavallaan osaan.” (Jana)

Vaikka kulutus ja sen erilaiset ilmenemismuodot määritellään keskeiseksi elämänsisällöksi nyky-yhteiskunnassa, työ on kuitenkin monelle tärkeä elämää ja identiteettiä määrittävä tekijä edelleen.

4.1.3. Tavaraan liittyvät merkitykset

Kirpputoriostokset poikkeavat kaupassa tehtävistä jo lähtökohtaisesti satunnaisen luonteensa takia. Tämä tuo kirpputorilla käymiseen vapautta ja jopa sallitun irrottelen vaikutelman. Kirpputorilla ei tehdä päivittäistavaraostoksia, joiden tekeminen usein tuntuu pakolliselta ja ehkä vastenmieliseltäkin. Kaupassa tehdään lähinnä vain jo ennalta harkitut ostokset. Kirpputorilta ei usein lähdetä hakemaan tiettyä tarkasti määritettyä tavaraa, sillä löytäminen on kiinni kehittyneen kirpputorisilmän ja ajoituksen lisäksi onnesta. Tähän liittyy myös osa ostamisen ja etsiskelyn viehätystä, kirpputorilta voi löytää miltei mitä tahansa ja vieläpä edullisesti. Kirpputorilta voi löytää vanhoja tavaroita, joiden voi kokea sisältävän henkyyksen vanhaa aikaa ja käsityötaitoa, tai löytö voi olla tavara, joka tuo esimerkiksi muistoja mieleen.

”Jos mää ostan pellavaliinan tai jonkun vanhan esineen niin mä tiedän, että tää on niin ku ollu mukana tässä elämässä jo pitemmän aikaa. (...)
(Helena)

Jukan kiinnostus keräilyesineisiin heräsi kirpputorilla ja hän alkoi hankkia niistä tietoa.

”Kiva se on, siinä saa tietoo jos tykkää noista kaikista vanhoista tavaroista sun muista. Kyä siitä saa tietoo, joutuu hakeenki aika paljo, että mitä nyt taas tuli ostettua. Sitä ei aina tiäkkään välttämättä.” (Jukka)

Joidenkin tavaroiden pelkkä näkeminen voi olla esimerkiksi innostavaa tai inspiroivaa. Niitä ei aina edes halua hankkia omaksi.

”(...) mää haen niin kun selvästikin vaan semmosta jotakin ideaa tai ajatusta...” (Helena)

Tavaran ja vaatteiden kierron nopeudesta johtuen hyväkuntoisia ja modikkaitakin löytöjä on mahdollista tehdä. Pettymyksiäkin koetaan, sillä aina löytöjä ei tehdä. Osa haastateluilta koki tavaran kirpputoreilla muuttuneen paremmaksi ja osa huonommaksi.

4.1.4 Kirpputorit vapauden kauppoina

Haastateltavien tarinoista on löydettävissä monia viittauksia kirpputorilla eritavoin ilmenevään vapauteen tai vapautukseen. Tämä on yksi merkittävä tekijä kirpputorilla käynnin motiivien joukossa. Lähtökohtaisesti kirpputorilla ollaan vapaa-aikana ja se erottaa kirpputorin osana elämäkäytäntöjä joistain muista ympäristömyönteisistä toiminnoista tai käytännöistä esimerkiksi jätteiden lajittelusta tai vedensäästöstä. Tässä yhteydessä ymmärrän vapaa-ajan aikana, jolloin ollaan vapaita (palkka)työstä ja monista arjen ns. pakollisista rutiineista, vapaa-aikana voidaan harrastaa ja vapautua tekemään asioita ja olemaan jotain sellaista, jota muuna aikana ei olla. Kirpputorille voi mennä juuri sellaisena kuin on, erotteleva ulkonäön, varallisuuden tai kansallisuuden suhteen ei tehdä.

Kirpputorilta monet ovat löytäneet psyykkisen ja fyysisen tilan, jossa voi vapaasti ottaa kontakteja ja olla eri tavalla sosiaalinen kuin nykyajan ”normaaleissa” kauppatilanteissa. Jäykiksi muodostuneet tai jäykiksi pelätyt normit kumoutuvat kirpputorilla.

”(...) suomalainen jäyhä ihminen kirpputorilla muuttuu vähän eri tyyppiseksi. Se tekee kauppaa niin ku suullisesti.” (Helena)

Katjan kokema vapaus taas liittyi vapautumiseen häntä kohtaan osoitetuista oletuksista, mitä naisen tulee olla ja mitä töitä tehdä kotioloissa. Ei ainoastaan aika vaan myös toiminta on vapaata omassa tilassa.

”No kotona olen aina, teen kaiken mitä tarvitsee tehdä... naiselle... mutta jos minä menen kirpputorille, se on minun oma paikka. En halua, että joku tuli ja sitten häiritsee.” (Katja)

Katjan vastauksesta ilmenee myös, ettei ulkomaalaisena Suomessa ole aina helppoa. Erotteluja tehdään valtaväestön ja muiden välillä, mutta kirpputorilla ihmisten etniset ja sosiaaliset taustat menettävät merkityksensä. Siellä saa tuntea olevansa vapaa ennakkoluuloista.

”Tunnen, että he eivät katso minua, että olen ulkomaalainen”. (Katja)

Kirpputorille meneminen on voinut toisaalta vaatia vapautumista ennakkoluulojen ja leimautumisen pelosta.

"(...) muistan kun yks lääkärinrouva siinä, näin hänet siellä. Mä sanoin, että jos sekäkin täällä käy niin miksen minäkin voi käyä." (Jaana)

Vapaus liittyy ostamiseen kahdella tapaa. Kirpputorilla on vapaus ostaa sellaista, mitä ei kaupasta ostaisi hinnan tai esimerkiksi tuotteen aiheuttaman ympäristökuormituksen takia. Kirpputoriostaminen on vapaampaa kuin kaupasta ostaminen ainakin minun haastattelemillani ihmisillä, sillä heistä kellekään ei ollut tällä hetkellä taloudellista pakkoa käydä kirpputorilla. Kirpputorilla on vapaus tehdä löytöjä.

"(...) sinne lähtee vähän semmosella rennommalla asenteella... Kirppikselle lähtee vähän silleen avoimemmin katteleenkin että no sitähan vois ostaa jotain kivaa..." (Hanna)

"Poika saattaa saada siellä jotain lävitte sitten tahdostaan, että haluaa tämmösseen. Jos menee niin sanottuun normaalikauppaan ja sanoo, että isi mä haluan ton noin niin ei varmasti mee lävitte." (Matti)

Toisaalta kirpputorilla on voinut vapautua tavaran ostamisen pakosta.

"(...) vähän liikaa sen tavaran perässä itteki joskus ollu, emmää nyt enää... semmosta se o." (Jukka)

Vapautus kuormittavien uusien tavaroiden ostamisesta on myös merkittävä kokemus.

"(...) että jos vaan jonkun sieltä löydän sillä lailla ettei mun tartte niin ku uutta ostaa ja kuluttaa sillä lailla ni hyvä on." (Helena)

"(...) mä oon niin ku päässy eroon siitä kokonaan siitä semmosesta ajatuksesta, että aina pitäis ostaa jotain uutta." (Helena)

4.2. Kirpputorit ja ekologinen elämäntapa

En ollut kertonut haastateltavilleni ennen haastatteluja opiskelevani ympäristöpolitiikkaa, sillä kukaan ei ollut kysynyt pääainettani. Pelkäsin haastateltavieni antavan liian ympäristömyönteisiä vastauksia tai toisaalta negatiivisempia, mikäli minuun olisi yhdistetty stereotyyppisiä usein ihmisiä ärsyttäviä aktivistimielikuvia. Toisaalta halusin saada haastateltavat kertomaan vähillä kysymyksillä, jotta ekologisuus voisi tulla esille heidän omasta puheestaan – tai olla tulematta – kuten haastatteluissa lähtökohtaisesti kävi.

Kuten tarinoissa edellä on jo ilmennyt, haastateltavieni puheissa ympäristö ei ollut merkittävä tekijä. Kukaan ei maininnut ympäristöseikkoja kysymättä. Veikon, Jaanan ja Helenan tarinoita rakentaessa löysin ympäristöön liittyviä tekijöitä tarinan kuljettamiseksi. Haastateltavani eivät kuitenkaan ottaneet ympäristönäkökulmaa puheeksi oma-aloitteisesti ja sen voisi tulkita osoittavan ympäristönäkökulman olevan vähämerkityksinen. Toisaalta, jos vastaajat olisivat kuitenkin osoittautuneet kovin aktiivisiksi ympäristöasioiden suhteen, mainitsematta jättämisen olisi voinut tulkita siten, että ympäristöseikat ovat vastaajalle niin itsensänselvyys osana elämäntapantottajia ettei niitä tule edes maininneeksi.

Veikko, Jaana ja Helena olivat miettineet kirpputorilla käymistä myös ympäristönäkökulmasta ja se edustaa heille ympäristömyönteistä toimintaa. Ostaminen ylipäätään on myös muuttunut harkitsevammaksi ympäristösyistä.

”Siis tää tavarain elinkaaren jatkaminen (...) harvoin siellä on täysin romuks tuomittavaan tavaraa.” (Veikko)

”(...) että jos vaan jonkun sieltä löydän sillä lailla ettei mun tartte niin ku uutta ostaa ja kuluttaa sillä lailla ni hyvä on. Että kyllä mulla nämä asiat kulkee tässä mielessä koko ajan.” (Jaana)

”(...) mä oon niin ku päässy eroon siitä kokonaan siitä semmosesta ajatuksesta, että aina pitäis ostaa jotain uutta. (Helena)

Veikko, Jaana ja Helena myös arvostivat käsintehtyä ja vanhaa tavaraa. Suurelle osalle Veikon ikäpolven edustajia säästeliäisyys on itsensänselvyys, ja usein rahan säästäminen merkitsee vähäistä kulutusta, tavaroiden korjaamista ja itse tekemistä.

Kun ”2.3.1. *Ekologinen elämäntapa*” – luvussa esitettyjä Saariston (1994) asettamia ekologisen elämäntavan kriteerejä vertaa analyysin tuloksiin, ei kirpputori ollut kenellekään haastatelluista osa ekologista elämäntapaa. Elämäntäytännöissä kirpputori kuitenkin on kiistatta mukana, joillain haastateltavista jopa merkittävästi ja osa oli pohtinut kirpputoria myös ympäristönäkökulmasta. Puhuisinkin mieluummin esimerkiksi luontoa kunnioittavasta elämäntavasta tai vastuullisen kuluttamisen elämäntavasta, sillä esim. Saarisen määrittelemän ekologisen elämäntavan kriteerit täyttää hyvin harva suomalainen. Moni on kuitenkin tehnyt elämässään tietoisia tai tiedostamattomia valintoja, joiden seurauksena he elävät keskivertokansalaista ekologisemmin. Leskinen (1999) listaa ekologisen elämäntavan ominaisuuksiksi sisäisen vilpittömyyden, rehellisyyden, liiallisen omaisuuden kartuttamisen välttämisen sekä sosiaalisesti vastuulliset kulutus päätökset.

(...) niin kyllä mää silloin mieluummin ostan sen käytetyn tavaran juuri sen takia, että mää en kuormita tätä yhteiskuntaa niin ku uusilla hankinnoilla ja uusilla ostoksilla.” (Helena)

(...) mä tiedän, että nää luistimet on ollu jo jollakin, jotenka mä niin ku uusiokäytän, hyödynnän vielä niin ku jatkossa näitä samoja luistimia.” (Helena)

Sosiaalisesti vastuullinen kulutus merkitsee vastaajille kuitenkin erilaisia asioita.

”Onhan sillä sitten se merkitys, että se joka niitä uusia suksia myy niin sehän teki sitten yhden kaupan vähemmän. Ja sitten se, että se joka on täällä myyny ja se on päässy eroon niin se on vastaavasti voinu ostaa uusia tilalle.” (Seppo)

”Toisaalta mä koen, että uutta tuottamallakin esimerkiks tuolla justiin Aasian maissa näissä niin sanotuissa halpismaissa niin sekin lisää työllisyyttä siellä ja niin kun auttaa heidän tilannettaan, että heillä on työtä.” (Hanna)

Veikko kertoi haastattelussaan paljon näkemyksiään reilummasta kaupankäynnistä.

”(...) siinä (kirpputorikaupankäynnissä) on kaikki myönteiset tekijät mukana mitä voi jollekin asialle asettaa.” (Veikko)

Helena taas koki, että kirpputorin kautta voi vähentää omaa kuormittavuuttaan, vaikkei maailman mittakaavassa yhden ihmisen toiminta paljokaan painakaan. Jaana kertoi kotonaan mm. kierrättävänsä ja säästävänsä vettä.

”Tuota ni, et kyl mul tämmöset asiat on hyvin tärkeitä, että just roskat menee oikeisiin lokeroihin. En tiä mihin ne meiltä joutuu, sen on toinen juttu, että tota lajitellaanko ne tästä vielä eteenpäin.” (Jaana)

Hän ei kuitenkaan ole varma mitä jätteille myöhemmin tapahtuu, mutta oma osuus kierrättämisestä on hoidettu. Jaana kokee lajittelun ja vedensäästön velvollisuutenaan, muttei uhrauksena, kuten hän kertoo, kierrätysasiat ovat tärkeitä.

Ainakin tavarain ja vaatteiden kierrättämisen (ei siis tässä varsinaisten jätteiden esim. biojätteen) voi nähdä moraalisenä asiana, kuten Katja asian ilmaisee. Tämä ei välttämättä kuitenkaan liity ympäristöön, vaan yleiseen säästäväisyyteen ja tavaroiden ja vaatteiden järkeväksi koettuun käyttöön.

”Koska just tavallaan hyvä ihminen ei heitä sitä (vaatetta, tavaraa) mihin tahansa. Tavallisesti antaa ystäville, tuttaville, jos ei voi myydä.” (Katja)

Virtasen (2000) mukaan ekologisen elämäntavan suppeamman tulkinnan ympäristöystävällisyys on lähinnä roskista huolehtimisesta, jätteiden lajittelusta ja joukkoliikenteen suosimisesta. (Virtanen 2000, 171). Tämän suppeamman tulkinnan valossa osalle vastaajista kirpputorit ovat osa ekologista elämäntapaa. Toisaalta edellä mainitut asiat voivat kuulua elämäntapoihin ylipäättään järkevästi ja taloudellisesti perusteltuna toimintana ilman nimenomaista ympäristöllistä päätöstä.

Osa haastatelluista korosti, että taustalla ei ole mitään ideologiaa tai ettei elämä kokonaisuudessaan ole perin ekologista, vaikka kirpputoria voikin hyödyntää osassa hankintoja ja kokea sen myös ympäristöllisesti myönteisenä asiana. Jotkut vastaajat kokivat ekologisen tai ympäristöystävällisemmän elämisen ja eläjän jollain tapaa erillisenä ja tietynlaisena toimijatahona.

"Mähän en oo mikään sillai... sillai kierrättäjätyyppi ehkä muuten (...)"
(Hanna)

Jaana taas sanoi, että tavarapaljoutta pitäisi säännellä ylemmältä taholta.

"(...) kun on kuitenkin niin paljon ihmisiä, jotka haluaa tota tavaraa. Et se pitäs mun mielestä lähtee vähän ylempää tää säätely. Et ei niin hirveesti... valmistettais ja tuotais kaikkee." (Jaana)

Tämä on mielestäni kummallista, sillä Jaanan entisenä pankkitoimihenkilönä ja myyjänä pitäisi tietää kysynnän ja tarjonnan laista. Tässä kulminoituukin ajatus kuluttajan voimattomuudesta tavaroiden ja tarpeiden luomisen oravanpyörässä. Jaana ei tunnu luottavan ihmisten ostamishalun vähenemiseen ja näin ollen kontrollin täytyisi tulla ulkopuolelta.

Ympäristöystävällinen toiminta koetaan myönteiseksi, mutta elämää hankaloittavana tai vaivannäköä vaativana se ei saa monen vastaajan kohdalla varauksetonta kannatusta.

"(...) mä kuvittelisin, että siellä on aika paljon semmosia ihmisiä, jotka tekee sitä ihan tosissaan, että haluaa kierrättää kaiken (...) että oikeestaan karsii niin ku semmosta mammonaa muutenki. Mun mielestä se on ihan hieno juttu." (Hanna)

Kaikki vastaajat eivät olleet edes miettineet oman elämänsä tai kirpputorin ekologisuutta.

"Ei että mä ajattelin silleen, voi olla että ajattelenki. Mutten mä oo kyllä silleen miettiny... ekologisesti. Kyä mä oon vähän huono silleen aatteleen." (Jukka)

Kirpputorin merkitys ympäristönäkökulmasta ei ole mikään itsestäänselvyys.

"No minusta se ei auta, kirpputori ei auta. No voi olla, että vähän auttaa." (Katja)

”(...) mun panostuksella tai kokonaisilla tämmösillä kirpputorikommuuneilla on kumminkin näin maailman ekologian kannalta hyvin pieni merkitys, mutta vähänen kumminkin.” (Helena)

Virtanen (2000) kertoo tutkimuksensa perusteella, että osa ihmisistä pitää omaa toimintaansa ympäristön suhteen mitättömänä kun taas toiset kokevat jokaisen toimijan olevan vastuussa ja vaikuttavan ympäristön tilaan. Oman toiminnan kokeminen mitättömänä saattaa johtua syyllisyydestä, jota koetaan omasta epäekologisesta toiminnasta. (Virtanen 2000, 173.)

Ekologisuus on kirpputoriostoksissa mukava lisäarvo, muttei vaadi uhrauksia. Kirpputorilta voi ostaa edullisesti myös hyvää omaatuntoa. Mikäli ostaminen ei korvaa uuden hankkimista vaan on pelkkä lisä, ympäristöllistä hyötyä ei juuri synny tuotannon vähentämisen näkökulmasta, mutta vanhojen tuotteiden elinkaaren jatkaminen on silti positiivinen asia.

5. TULOSTEN TARKASTELUA

5.1. *Ekologista elämäntapaa etsimässä*

Ekologisen elämäntavan tulkinnalla on elettyä merkitystä sekä omiin toimintoihin että ihmisen identiteetin rakentumiseen. Ihminen identifioi itsensä joko ekologiseksi tai epäekologiseksi toimijaksi sen mukaan miten hän ymmärtää ekologisen elämisen. (Virtanen 2000, 171.) Tästä päästään myös siihen ulkopuolisen tekemään tarkasteluun, jota olen tehnyt jo tekstissä aiemmin. Elämäntapa voi olla ekologinen tai ei riippuen siitä, miten ekologinen elämäntapa ja siihen liittyvät käytännöt määritellään. Henkilökohtainen kokemus ja ulkopuolisen käsitteiden määrittelyn kautta tekemä arviointi voivat olla myös ristiriidassa. Mikäli ekologinen elämäntapa määritellään tiukasti kuten Saaristo (1994) tekee, vain harva suomalainen täyttää kriteerit. Jos ekologinen elämäntapa määritellään Virtasen (2000) väljemmän määritelmän mukaan, hyvin moni on valinnut ekologisen elämäntavan. Mielestäni meiltä puuttuu elämäntapojen ja –käytäntöjen ympäristökuormittavuutta kuvaavia termejä.

Erotteluja verrattain paljon, keskinkertaisesti tai verrattain vähän ympäristöä kuormittavien elämäntapojen välille olisi tarpeen tehdä jo siksikin, että ihmiset voisivat tehdä tiedostavia valintoja sekä määritellä Virtasen edellä mainitseamalla tavalla myös itseään. Toisaalta nämä määritelmät voivat saada sisältönsä vain suhteessa toisiinsa, ja kriteerien määrittäminen on hankalaa. Saariston määrittelemä ekologinen elämäntapa on mielestäni helppo määritellä juuri sen ekologisen kokonaisvaltaisuuden takia. Identifioituminen tai identifioiminen elämäntapaan ja käytäntöihin on kahden suuntaista, määrittelyn sisäistäminen ja ottaminen omaksi vaatii tietynlaista asennetta ja toimintaa, toisaalta toiminta luo ja tukee tietynlaista identiteettiä. Kuten olen edellä kertonut, ekologinen elämäntapa tai elämäntapa ylipäätään oli käsitteenä ehkä jopa juhlallinen tai se koettiin jollain tapaa todella hallitseväksi, ehkä kahlitseväksikin. Ekologisen elämäntavan vastakohtalle epäekologiselle tai kuluttavalle elämäntavalle ei ole vakiintunutta termiä, vaan se on ”normaali” kulutusyhteiskunnan elämäntapa.

Yhteiskunnan muodostamien rakenteiden huomioon ottaminen ekologisen elämäntavan tai vaihtelevien rinnakkaiskäsitteiden määrittelyssä ja käytössä olisi suotavaa.

Jotkut ihmiset elävät niin ekologisesti kuin heidän elämänpiirinsä tarjoamissa rakenteissa kohtuullisella vaivalla on mahdollista. (Kohtuullinen vaiva on tietenkin henkilökohtaisesti määriteltävissä ja todennäköisesti sisältö vaihtelee hyvin paljon.) Heidän elämäkäytäntönsä eivät kuitenkaan muodosta toiminnallisesti kokonaisuutta, jota ekologisen elämäntavan tiukka määritelmä vaatii. Suppeamman määritelmän sisältö taas ei mielestäni kuvaa mitenkään erityisesti mietittyä ekologisempaa elämätapaa, vaan sisältää aivan ”normaaleja” elämäkäytäntöjä jätteistä huolehtimisesta joukkoliikenteen käyttöön. Nämä eivät välttämättä liity aina mitenkään erityisesti valittuun elämäntapaan ja harkittuihin käytäntöihin. Kaikilla ei myöskään ole realistisia resursseja esimerkiksi muuttaa toisaalle tai ryhtyä muuttamaan vallitsevia olosuhteita, jotta ekologisen elämisen mahdollisuudet olisivat laajemmat. Saariston (1994) mukaan vihreää aatetta on yleisesti pidetty keskiluokkaisten, koulutettujen ja suht’ nuorten ihmisten valintana ja ekoilun on sanottu vaativan taloudellisen pääoman ohella myös kulttuurista pääomaa. Saariston tutkimissa ekosentristien edustajissa on eniten ns. uutta keskiluokkaa. Hän on kuitenkin tutkimuksessaan todennut, ettei ekologinen elämäntapa moraalisen kannanottona välttämättä vaadi tiettyä koulutusta tai varallisuutta. Ekologisen elämäntavan valinnan kannalta kulttuurinen ja koulutuksellinen pääoma on taloudellista tärkeämpi. Kaikilla ei välttämättä ole resursseja vaihtoehtojen etsintään. (Saaristo 1994, 44–45.)

Mielestäni Saaristo kuitenkin rajaa määrittelyssään esim. monet vanhemmat maaseudun asujat ulos ekologisesta elämäntavasta, vaikka he todellakin saattavat elää ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittaen ja luontoa kunnioittaen traditionaalisella tavalla, johon ekologisen elämäntavan valinneet pyrkivät. He eivät välttämättä silti ole kuulleetkaan ekologisen elämäntavan käsitteestä eikä heidän elämäntapansa ole tietoinen kannanotto ja kritiikki joitain muita elämäntapoja kohtaan. Kärjistäen voisi sanoa, että ekologinen elämäntapa tiukan määritelmän mukaan moraalisen kannanottona vaatii siis sen, että on täytynyt elää ensin kuluttavampaa elämää ja tehdä sitten tietoinen päätös muuttaa suuntaa. Mielestäni ekologinen elämäntapa moraalisen kannanottona näin ollen arvotetaan korkeammalle kuin ”luontainen ekologinen elämäntapa”.

Millaisia termejä elämäntavan ympäristöluokituksessa sitten voisi käyttää? Millä tapaa elämäntapojen kuormittavuutta voi arjessa edes arvioida kokonaisuutena? Jotkut käytännöt voivat kumota toisten käytäntöjen positiiviset ympäristövaikutukset, jos elämäntapa ei pyri kokonaisvaltaisesti ympäristöystävällisyyteen.

Ns. normaali länsimainen luonnonvaroja paljon kuluttava elämäntapamme pitäisi ensin nimetä jollain tapaa, jotta sitä voisi paremmin arvioida ja käsitellä. Tällä hetkellä tätä ”elämäntavattomuutta” ei välttämättä pohdita, ennen kuin aletaan miettiä sille vaihtoehtoisia elämäntapoja. Elämäntavat toki voivat vaihdella, mutta suuri osa niistä on kuitenkin vain muunnelmia tästä. Vallitsevan määrittelemättömän elämäntavan hallitseva piirre on kulutus. Vaihtoehtoiset elämäntavat määrittyvät pitkälti suhteessa tähän vallitsevaan elämäntapaan ja sen sisältämiin moninaisiin käytäntöihin. Vaihtoehtoisten elämäntapojen määrittämistä voisikin parhaiten lähestyä kuluttamisen kautta. Vanhoista käsitteistä säästäväisyys, kohtuullisuus ja tuhlaavaisuus voisivat olla hyödyllisiä.

5.2. Kirpputoriharrastajat ja ympäristö

Ympäristöä säästävät tai pientä kulutusta tavoittelevat elämäntavalliset käytännöt voivat olla seurausta monesta asiasta. Kirpputorit eivät olleet haastateltaville yksiselitteisesti osa tietoisesti päätettyä ja valittua ekologista elämäntapaa, mutta osalle kirpputorilla käynti sisältyi jonkinlaiseen pohtivaan, oikeudenmukaisuutta ja vaatimattomuutta tavoittelevaan kulutukseen ja elämänasenteeseen ylipäätään. Näitä kriteerejä sisältyy ekologisen elämäntavan suppeampaan määrittelyyn. Useammilla haastateltavista ei ollut taustalla ympäristöllistä syytä. Ympäristön tilan kannalta ympäristöä hyödyttävän toiminnan tai kuluttamisessa suorastaan toiminnan välttämisen motiivit ovat kuitenkin yhdentekeviä, mikäli lopputulos on kuitenkin ympäristöä verrattain säästävä. Moni saattaa elää hyvinkin ekologisesti ajattelematta säästäväisyyttään ympäristöllisestä näkökulmasta. Toisaalta ekologiseksi kuluttajaksi itsensä mieltävä paljon kuluttava voi kuluttaa valinnoillaan ympäristöä paljonkin. Ilman tietoisia päätöksiä ympäristömyönteiset elämäntavalliset käytännöt ja elämäntapa voi muuttua helposti esimerkiksi elämäntilanteen muuttuessa. Jotta käytännöillä on pysyvyyttä, ne vaativat tiedostamista ja toisaalta tiedostamista vaatii myös aktiivinen luopuminen joistain käytännöistä. Aktiivinen työ ja suunnan muuttaminen vapaaehtoisesti vaatii tiedostamisen lisäksi myös sitä, että asian kokee merkitykselliseksi itselleen.

Osin kirpputoriostokset korvaavat uuden ostamista, mutta mikä ostaminen loppujen lopuksi on välttämätöntä tai tarpeen edes kirpputorilta, jää jokaisen oman harkinnan varaan.

Osa kirpputoriharrastajista on kirpputorin kautta päässyt olotilaan, missä tuntuu, ettei itseltä puutu oikeastaan mitään. Kirpputori on kuitenkin kulutusyhteiskunnan ilmiö, ostaminen liittyy vapaa-aikaan ja voi olla harrastus. Kirpputori voi kuitenkin toimia välivaiheena vähemmän kuluttaviin elämäntapoihin ja -käytäntöihin ja saada ihmiset pohtimaan esimerkiksi kierrättämistä ja tavaran rahallisen arvon romahtamista, vaikka käyttöarvo vielä olisi vähintäänkin tyydyttävällä tasolla.

Tutkimuksen perusteella voi sanoa, että ihmiset tarvitsevat lisää tiedotusta ja toisaalta tukea siihen ajatteluun, että omilla elämäntapojensa on merkitystä paljon laajemminkin kuin omassa elämänpiirissä. Tämä luo vastuuta, mutta myös kannustaa toimimaan, vaikka toiminnan positiiviset vaikutukset eivät näkyisi heti tai lähiympäristössä välttämättä koskaan niin, että suoria yhteyksiä omaan toimintaan voitaisiin vetää. Ympäristömyönteinen toiminta ei vaadi aina suuria muutoksia elämässä, mikäli yhteiskunta tarjoaa rakenteellisesti siihen mahdollisuuksia. Ympäristönäkökulman pitää kuitenkin tulla henkilökohtaisesti merkitykselliseksi, jotta se voi läpäistä elämäntapojensa ja ympäristöseikkojen huomioonottamisen arjessa muuttuu normaaliksi toiminnaksi, johon ei sisälly uhrautumismentaliteettia eikä kohtuuttoman suuren vaivannäön tunnetta.

Lopuksi

Tarina kirpputorin merkityksistä osana elämäkäytäntöjä ja ekologista elämäntapaa on nyt kirjoitettu. Useat haastateltavat vähättelivät puheessaan kirpputorin merkitystä elämässä, vaikka mielestäni löysin siitä kiinnostavia asioita ja yhteyksiä heidän elämäänsä. Halusin haastateltavien kertovan itse vapaasti toiminnastaan ja sen merkityksistä, mutta haastatteluja purkaessani ja tarinoita rakentaessani havaitsin kohtia, joissa minun olisi ollut hyödyllistä tehdä enemmän tarkentavia ja vastausta laajentavia kysymyksiä. Esimerkiksi ajatusten ideaalimaailman ja käytäntöjen ristiriitaisuuksia haastatteluissa olisin myös toivonut löytäväni enemmän tarinoiden rakentamista silmällä pitäen. Lisäkysymysten runsaus ei olisi romuttanut omaäänisen ja omaehtoisen kertomisen ideaa, mutta olisi selkiyttänyt joitain asioita. Tässä olisi ehkä auttanut analyysimenetelmän selkeämpi määrittelemine ja syvällisempi opiskeleminen jo ennen haastattelujen tekoa. Jälkeenpäin on helppo miettiä miten asiat olisi kannattanut tehdä, mutta tämä ”jälkiviisuus” osoittaa myös mielestäni sen, että oppimista on tapahtunut tutkimusprosessin aikana myös menetelmien käyttöä ajatellen.

Narratiivinen analyysi vaikutti kiehtovimmalta menetelmältä ja toi haastateltavat jollain tapaa lähelle, mikä sopi tähän aiheeseen hyvin. Aiheeni ollessa äärimmäisen ihmisläheinen ja haastateltaville henkilökohtainen, menetelmä oli mielestäni oikea valinta. Sen avulla saatoin säilyttää haastateltavien kertomistavan omaleimaisuuden ja tarinoissa pyrin pitämään kiinni kertojan ”hengestä” myös muissa osissa kuin lainauksissa. Toisaalta huomasin ongelmia etenkin näin jälkeenpäin siinä, että jollain tapaa eri taajuudella olevan haastattelijan ja haastateltavan kohtaaminen ei luo otollisinta tilannetta omaehtoiseen kertomiseen. Nyt kun tarinat on kirjoitettu, olen kuitenkin tavallaan tyytyväinen siitä, että haastateltavat kertoivat aika vapaasti ja siten nimenomaan heille merkityksellisistä asioista ja tapahtumista.

Aluksi kynnyks tarinoiden kirjoittamisen aloittamiselle oli korkea. Kun olin löytänyt ikään kuin sopivan kaavan mielestäni olennaisimpien asioiden ja vivahteiden poimimiseen, ongelmallisina ajatus oli, onko tämä tarinoiden kirjoittamisen tarpeeksi tieteellistä. Luettuani vielä tutkimuksia, joissa narratiivista analyysia oli käytetty ja pohdittu, sain itselleni vapautuksen epätieteellisten tarinoiden pelosta.

Ihmisten arkipuhe kuulostaa yksinkertaisesti tavalliselta puheelta. Haastattelujen lukeminen ja tarinoiden kehittämisen kriteerit ja menetelmät olivat oleellisimpia. Kun tarinoiden kirjoittamisen vauhtiin oli päässyt, kirjoittaminen oli itse asiassa jopa mukavaa ja etenkin siinä vaiheessa, kun tarinoista alkoi löytyä yhteneväisyyksiä ja eroja.

Olen tutkimuksen edetessä ja elämänrytmin muuttuessa vieroittautunut joka lauantaisesta kirpputorielämästä Lielahdessa. Heinäkuussa kuitenkin siirsin tarkkailu- ja tunnelmointipaikkani Tammelantorille myyntipöydän taa. Syksyn viiletessä kirpputorihalli saattaa alkaa jälleen vetämään puoleensa. Tosin aamuisin alkaa olla kylmä pyöräillä vajaa kymmenen kilometriä kirpputorille, mutta autoilu kolkuttaa omaatuntoa. Ainakin itse kamppailen samojen punnittavien arkipäivän valintakysymysten äärellä kuin alkaessani pohtia kirpputoria osana elämäntapaa ja ekologista elämäntapaa.

Joillain haastateltavistani kirpputori-innostus on heidän kertomansa mukaan laantumassa. Itsestäni en voi todeta samaa. Tosin ehkä varsinainen innostus on laantunut, kirpputori on nykyään itsestään selvä osa elämää ja hankintojen tekemistä, kahvinjuontia unohtamatta. Kirjoitin tähän alun perin, että kirpputorista ja kirpputorilla ostosten tekemisestä on tullut niin kiinteä osa elämää, että sitä ei edes sen kummemmin mieti, mutta tarkemmin ajatellen pohdin tällä hetkellä kirpputoria ja kirpputorilla käyntiä todellakin eri lailla kuin ennen tämän tutkielman tekemistä. Nykyään kirpputorilla on mahdotonta käydä analysoimatta sen merkitystä itselle ja sen vaikutusta ja osaa arjen käytännöissäni. Oman ostamiseni huomaan jalostuneen ja kirpputoriostaminenkin tuntuu vähenevän, enää vain kaikkein tarpeellisimmat tai herkullisimmat löydöt pääsevät mukaan kotiin. Toisaalta mietin myös aina itse luopuessani jostain tavarasta tai vaatteesta, että voisiko joku mahdollisesti vielä hyödyntää sitä. Vaikka suomalainen kirpputori-ilmiö on mahdollinen vain korkean kulutustason maisissa, kirpputorien loppuminen olisi harmillista. Kulutusta ja uuden ostamista voisi kuitenkin vähentää ostamalla harvemmin ja laadukkaampaa ja silti kierrättää kirpputorilla omat ja lasten tarvikkeet ja vaatteet. Mikäli Jukan toteamaa on uskominen, kirpputoriharrastajilla ja –elämäntapailijoilla tulevaisuus on turvattu, sillä *”kirpputorit eivät lopu ennen kuin tavara loppuu eikä se lopu koskaan”*.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Ahlqvist, K. & Kotkavuori, J. 1994. Kirpuista kasvoi kaupan ala. Tietoaika 4, 6-8.

Allardt, E. 1986. Elämäntapa, harkinta ja muoti ihmisen valintojen perustana. Teoksessa Kymmenen esseetä elämäntavasta. Heikkinen, K. (toim.) Oy Yleisradio Ab. Esan Kirjapaino Oy. Lahti.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Haverinen, R. & Massa I. 2001. Arkielämän ympäristöpolitiikka: esitutkimus. Suomen ympäristö; 521. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Heikkinen, H. L. T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) PS-Kustannus. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hänninen, V. 2002. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print. Tampere.

Hänninen, V. & Valkonen, J. 1998. Kunnon tarinoita. Tarinallinen näkökulma kuntoutukseen. Kuntoutussäätiön tutkimuksen 59/1998. Yliopistopaino. Helsinki.

Ilmonen, K. 1988 Elämmekö kulutusyhteiskunnassa vai kulutuksen yhteiskunnassa? Teoksessa Hietanen, E., Leskinen, M., Puro, U. & Rantanen P. (toim. kunta) Elämäntapa. Arjen punainen lanka. Työväen sivistysliitto. Tampere.

Kärna, K. 2000. Valitse luontosuhteesi. Kotitalous 2, 24-25.

Lamponen, P. 1996 Katsauksia kirpputorille. Teoksessa Matthies, A-L., Kotakari, U. & Ny-lund, M. (toim.) Välittävät verkostot. Vastapaino.

Lehtonen, T-K. 1998. Rajallista ostamista: itsekuri omatunto ja mielihyvä. Teoksessa Elä-mänpolitiikka. Roos, J.P. & Hoikkala, T. (toim.) Gaudeamus. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Leskinen, J. 1999. Vapaaehtoinen vaatimattomuus – onko siitä elämän malliksi? Kotitalous 9, 40-41.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Ikkunoita tutki-musmetodeihin II. Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) PS-Kustannus. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Nieminen, H. 1989. Pelastussotaa Suomessa 1889-1989. Suomen Pelastusarmeijan sää-tiö. WSOYn graafiset laitokset. Juva.

Polkinghorne, D. E. 1995 Narrative configuration in qualitative analysis Teoksessa Life History and Narrative. Hatch, J. A. & Wisniewski, R. (toim.) Burges Science Press. Iso-Britannia.

Roos, J.P. 1985. Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Gummerus Oy:n kirjapaino. Jyväskylä.

Roos, J.P. 1986. Elämäntapateoriat ja suomalainen elämäntapa. Teoksessa Kymmenen esseetä elämäntavasta. Oy Yleisradio Ab. Esan Kirjapaino Oy. Lahti.

Roos, J.P. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Tutkijaliitto. Gummerus kirjapaino Oy. Jy-väskylä.

Räsänen, P. 2000. Kulutusvalintojen postmodernit piirteet ja rakenteelliset reunaehdot. Sosiologia 3, 229-241.

Saaristo, K. 1994. Henkilökohtainen ekologia – Onko vihreä elämäntapa vastausyritys moderniin? Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 58/1994. Jyväskylän yliopiston monistuskeskus. Jyväskylä.

Salakari T. & Salakari J.P. 1994. Kirpputoreista huutokaappoihin. Secondhandia etsimässä. WSOY. Juva.

Savolainen R. 1993. Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta. Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen julkaisuja. Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu.

Toivonen, T. & Räsänen, P. 2004. Kulutus ja elämäntapa. Teoksessa Kantola, I., Koskinen, K. & Räsänen P. (toim.) Sosiologisia karttalehtiä. Vastapaino. Jyväskylä.

Uusitalo, L. 1985. Järkevät kuluttajat – epäjärkevät kansalaiset? Aikamerkki 7, 18-20.

Virtanen, A. 2000. Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan – maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista. Turun yliopiston julkaisuja sarja C osa 155. Painosalama Oy. Turku.

Sähköiset lähteet

UFF [Viitattu 21.8.2005]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.uff.fi/>>.

Suomen ev.lut.kirkko, kirkon tiedotuskeskus. 24.9. - Emmaus-liike juhlii puolivuosisataista taivalta [Viitattu 21.8.2005]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/emmaus.htm>>.

Fida International. Fida International eilen ja tänään, Lähetystorit – yleisinfo [Viitattu 21.8.2005] Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.fida.info/>>.

Vuokila-Oikkonen, P. 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. [Viitattu 10.6.2005]. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, psykiatrian klinikka. Oulun yliopisto. Oulu. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268903/isbn9514268903.pdf>>

LIITE

Haastattelukysymyksiä

Taustatiedot

- Ikä
- Sukupuoli
- Asuinpaikka
- Ammatti/koulutus/mitä teet
- Montako henkeä talouteen kuuluu
- Onko lapsia

Kysymyksiä ja avauksia keskustelun herättämiseksi

- Voisitko kertoa miten ja milloin olet alkanut käydä kirpputorilla?
- Miksi käyt?
- Kuvailisitko tyypillisen kirpputorireissusi? Mitä teet, kenen kanssa, mitä ostat, mitä ajattelet, miltä tuntuu... jne.
- Millä tapaa kirpputorilla käyntisi on muuttunut?

- Mitä elämästäsi puuttuisi tai miten se muuttuisi, jos et enää kävisi kirpputorilla?

- Millaiseksi koet ilmapiirin kirpputorilla? Entä ihmiset?

- Mitä ajattelet siitä, että tavarat ovat käytettyjä/kierrätettyjä?

- Kirpputorit ja ekologinen elämäntapa, miten näet näiden suhteen?

- Voiko kulutuksen kautta vaikuttaa?
- Ym.